

Pieksämäen seurakunta

Ympäristöohjelma

Tiina Brusila
Tammikuu 2018

1 Johdanto

Ympäristökatselmuksen pohjalta luodussa ympäristöohjelmassa esitetään toimenpiteitä ja tavoitteita, joilla seurakunnan toimintaa ohjataan ympäristöystävällisemmäksi. Ohjelman on tarkoitus olla ohjenuora seurakunnan kaikessa toiminnassa ideana jatkuva kehittyminen kohti yhä ympäristömyönteisempää suuntaa.

Pieksämäen seurakunta on yhdistynyt vuonna 2007 kahdesta seurakunnasta (kaupunkiseurakunta ja maaseurakunta). Yhdistymisen myötä seurakunnalla on useita kiinteistöjä ja leirikeskuksia, neljä kirkkoa ja viisi käytössä olevaa hautausmaata sekä kolme sankarihauta- aluetta. Erilaisia toimintoja on runsaasti seurakunnassa ja siten vaikutukset ympäristöön ovat huomattavia. Myös vaikuttamisen mahdollisuudet ovat laajat ja seurakunta toimiikin omalla esimerkillään hyvänä suunnannäyttäjänä ympäristöasioissa.

Ympäristöohjelmaan on koottu diplomikäsikirjaa noudattaen katselmuksen perusteella havaittuja kehittämiskohteita ja toimenpiteitä sekä aikatauluja niille. Lisäksi on esitelty Pieksämäen seurakunnan ympäristöpolitiikka ja ympäristöindikaattorit.

2 Kirkon ympäristödiplomi pähkinänkuoressa

- Kirkkohallitus perusti Kirkon ympäristödiplomin vuonna 2001.
- Mukana jo yli 100 seurakuntaa.
- Vapaaehtoinen kirkon ympäristöasioiden hallinnan työkalu.
- Kirkkoneuvosto päättää hakea diplomia ja asettaa ympäristötyöryhmän (seurakunnan sitoutuminen diplomiin myös johdon tasolla).
- Seurakunnan toiminnoista tehdään ympäristökatselmus (nykyiset toiminnot).
- Katselmuksen pohjalta laaditaan ympäristöohjelma (toimintojen kehittäminen).
- Seurakunta täyttää diplomin minimikriteerit ja kerää vähintään 100 pistettä.
- Toimintoja tarkastellaan tehtäväalueiden mukaan (toiminta ja talous, ympäristökasvatus, jätehuolto, siivous, kiinteistönhoito, keittiöt ja ruokalot, toimistotyö, hautausmaat ja viheralueet, leiri- ja kurssikeskukset, metsänhoito ja liikenne).
- Tuomiokapitulin lähettämä auditoija arvioi ympäristöjärjestelmän.
- Kirkkohallitus myöntää seurakunnalle ympäristödiplomin neljäksi vuodeksi.
- Tavoitteena on ympäristöajattelun huomioiminen kaikissa toiminnoissa ja jatkuva toiminnan kehittäminen.
- Ympäristödiplomi tehostaa seurakunnan hallintoa, toimintaa ja taloudenpitoa.

3 Pieksämäen seurakunta

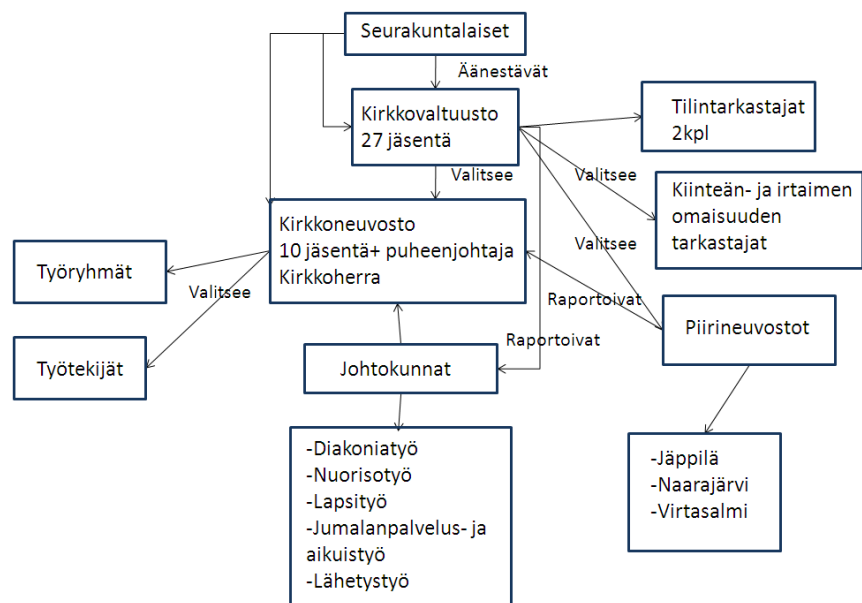
Pieksämäen seurakunta on toiminut nykyisessä muodossaan vuodesta 2007 asti. Silloin Pieksämäen maaseurakunta ja kaupunkiseurakunta yhdistyivät jo tapahtuneen

kuntaliitoksen myötä. Nykyisen seurakunnan väkiluku oli vuoden 2016 lopussa 14888(Toimintakertomus 2016).

Yhdistyneessä seurakunnassa on neljä omaa kirkkoa (Vanha kirkko, Uusi kirkko, Jäppilän kirkko ja Virtasalmen kirkko) sekä lisäksi kaksi muuta kirkkoa (Partaharjun Ristikiven kirkko ja Vaalijalan kirkko). Seurakunnalla on käytössä kymmeniä kiinteistöjä, viisi käytössä olevaa hautausmaata (22,5ha), kolme sankarihauta- aluetta ja metsämaatakin on noin 2000 ha. Vuonna 2008 on tehty kiinteistöselvitys, jossa on tarkasteltu kiinteistöjen nykytilaa ja tulevaa käyttöä. Käyttöasteeltaan alhaisista kiinteistöistä on luovuttu sekä muita kiinteistöjä kunnostetaan tarpeen mukaan ja käyttöastetta lisätään.

Pieksämäen seurakunnassa on 54 työntekijää, sekä 10-15 kesätyöntekijää hautausmailla. Naisia työntekijöistä on noin 68% ja miehiä 32 %. Keski- ikä työntekijöillä on noin 51 vuotta. (Toimintasuunnitelma 2016,9.) Kuvassa 1 on esitetty Pieksämäen seurakunnan organisaatiokaavio hallinnon/organisaatorakenteen selventämiseksi.

Kuva 1 Pieksämäen seurakunnan organisaatiokaavio.

Pieksämäen seura
musiikkitalaisuuk:
muita erilaisia tila

4 Pieksämäen seurakunnan ympäristöpolitiikka

Ympäristöpolitiikka on lyhyt periaatteellinen sitoumus keskeisistä ympäristöperiaatteista ja jatkuvan parantamisen ideasta. Pieksämäen seurakunnan ympäristöpolitiikka kokoaa seurakunnan pääteemat ja -tavoitteet ympäristötyössä.

5 Pieksämäen seurakunnan ympäristöindikaattorit

Ympäristöindikaattorit auttavat kartoittamaan toimintojen ympäristöhaittojen pienenemistä. Ympäristöindikaattorit ovat määrällisiä tavoitteita, joita on mahdollista

laskea, tilastoida ja vertailla vuosittain. Indikaattoreiden suhteen on hyvä asettaa selkeitä tavoitteita. (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2005, 45).

1. Paperin kulutus

Paperinkulutus on merkittävää huomioida etenkin toimistoissa. Toimistoihin on jaettu paperinkeräysohjeet. Ensiksi on selvitettävä paperinkulutuksen nykytilanne. Nykyiset kopiointikoneet ja tulostimet mahdollistavat paperin säästön ja kopiointimäärien tarkkailun hyvin. Ohjeistus ja koulutukset esimerkiksi kaksipuoliseen tulostukseen, lajitteluun sekä sähköisen viestinnän ja asiakirjojen lisäämiseen ovat keinoja vähentää paperinkulutusta. Esimerkiksi rippikouluissa voitaisiin olla ostamatta kansioita papereille.

2. Sähkö

Sähkön kulutusta on seurattu seurakunnassa jo vuosia, joten lähtötietoja on saatavilla. Ohjeistukset työntekijöille energiansäästöä, kuten valojen ja koneiden sammuttelusta ovat pieniä, mutta huomattavia keinoja säästää sähköä. Lisäksi seurakunta on siirtymässä energiansäästölamppuihin ja osasta kiinteistöistä on luovuttu ja luovutaan edelleen lisää. Tavoitteena on vähentää sähkön ominaiskulutusta 1 % vuodessa.

3. Vesi

Veden kulutusta on seurattu seurakunnassa aikaisemminkin. Tärkeitä ovat erilaiset vedensäästötoimenpiteet (esim. ei juokseteta vettä turhaan, veden kulutus huomioidaan hautausmaiden kastelussa jne.). Tavoitteena on laskea veden ominaiskulutusta alustavasti 1 % vuodessa.

6 Ympäristöjärjestelmän laadintaprosessi

6.1 Ympäristödiplomin hakuprosessi ja järjestelmän laadinta

Pieksämäen seurakunnalle myönnettiin ympäristödiplomi ensimmäisen kerran 2010. Tämä diplomi oli voimassa helmikuulle 2014.

Vuonna 2013 kirkkoneuvoston asettamaan työryhmään tuli mukaan Tiina Brusila, jonka tehtävänä oli päivittää ympäristökatselmus ja -ohjelma. Silloin prosessi keskeytyi.

Vuosina 2017-2018 Tiina päivittää uudelleen katselmuksen ja ohjelman ja diplomia anotaan uudelleen.

Ympäristötyöryhmässä ovat mukana seuraavat henkilöt(vuonna 2017):

Anna-Liisa Väisänen, puheenjohtaja/luottamushenkilö

Seppo Sikanen

Tiina Taavitsainen

Ruut Hanhikorpi

Tiina Brusila, ympäristökatselmuksen ja -ohjelman päivittäjä

Leila Raatikainen

Kirsi Moilanen

Tärkeää on, että niin johto luottamushenkilöineen kuin työntekijät sitoutuvat ympäristötyöhön ja jatkuvan kehittämisen periaatteeseen. Diplomin avulla pystytään

parantamaan toimintaa ympäristömyönteisemmäksi ja saamaan samalla kustannussäästöjä. Seurakunta on toiminnallaan myös hyvänä esimerkkinä seurakuntalaisille.

Ympäristötoimikunta päätti kokouksessa 22.11.2017 että valitaan eri työaloilta ympäristövastaavat vuonna 2018. Lisäksi vaarallisista aineista vastaava ja energiavastaava pitää valita.

6.2 Tiedottaminen, koulutus

Seurakunnassa on järjestetty koulutusta diplomiin ja ympäristöasioihin liittyen. Useissa lehdissä (Pieksämäen lehti, Kirkonmäet lehti) on ollut juttuja seurakunnan ympäristöasioihin liittyen. Esimerkiksi Reilun Kaupan tapahtumasta, vastuullisesta joulusta jne. On osallistuttu Earth Hour -kampanjaan sammuttamalla valot Uuden Kirkon alueelta.

Ympäristötyöryhmä osallistui huhtikuussa 2015 hiippakunnan ympäristöpäivään Kuopiossa. Kaksi ympäristötoimikunnan jäsentä osallistuivat Kouvolan kirkkopäivillä 2015 ilmastokeskusteluun. Hiippakuntasihteeri Kati Jansa oli seurakunnan syysseminaarissa puhumassa ympäristöasioista 2015. Työntekijöille ja luottamushenkilöille järjestettiin ympäristökoulutusiltapäivä 18.2.2016. Aiheina olivat: energianlähteet (Vilma Poikolainen), jätteiden käsittely (Anja Räisänen) ja ympäristödiplomi (Mari Ylönen).

7 Talous ja toiminta

7.1 Talous- ja toimintasuunnitelma

Talous- ja toimintasuunnitelmassa on yhtenä painopisteenä ympäristöasiat ja huomioidaan ympäristönäkökohdat sekä niihin tarvittavat resurssit. Ympäristötavoitteista ja niiden toteutumisesta raportoidaan vuosittain toimintakertomuksessa. Jokainen työala raportoi tavoitteiden toteutumisesta omalta kohdaltaan oman ympäristövastaavansa johdolla. Tärkeitä näkökohtia ovat ympäristötietoisuuden lisääntyminen ja toimet seurakunnan ympäristövaikutusten/ympäristöhaittojen vähentämiseksi.

7.2 Rakentaminen ja maankäyttö

Rakentamisessa ja maankäytössä noudatetaan lainsäädäntöä (rakennus-, luonnonsuojelu- sekä ympäristölait) ja osaltaan kestävän kehityksen periaatteita. Lisäksi otetaan huomioon suojellut ja kulttuuriarvoiltaan merkittävät rakennukset sekä huomioidaan entistä enemmän ekologisuus, energia- asiat ja ympäristönäkökohdat niin uudis- kuin korjausrakentamisessa. Urakoitsijoilta vaaditaan jatkossa kattavammin ympäristön huomioimista esimerkiksi jätteiden lajittelun ja kierrätyksen suhteen. Kaavoitusasioihin seurakunta ottaa kantaa tarvittaessa.

7.3 Hankinnat

Pieksämäen seurakuntaan kootaan nelivuotisen diplomikauden aikana yhteinen hankintaohjeistus, missä yhtenä näkökohtana hankintoja tehtäessä on ympäristö ja hankintojen ympäristö-vaikutukset. Ympäristö ja ympäristömerkityt tuotteet otetaan huomioon mahdollisuuksien mukaan lähes kaikissa hankinnoissa.

Isommat, koko taloa koskevat hankinnat tehdään kuitenkin keskitetysti Kuntahankinnan kautta tai kirkkohallituksen kilpailutettuja tuotteita tai palveluja hankkien. It-tarvikehankinnoissa hyödynnetään myös Itä-Suomen IT-aluekeskuksen kilpailutuksia. Näissä kaikissa kilpailutuksissa on säännönmukaisesti yhtenä valintakriteerinä myös ympäristöasioiden huomioon ottaminen. Kriteereissä otetaan huomioon tuotteiden / palveluiden koko elinkaari: valmistus, kuljetus, pakkaus, varastointi, käyttö, sekä kierrätys aina jätteen käsittelyyn asti.

7.4 Ympäristömerkityt tuotteet

Ympäristömerkityjä tuotteita on seurakunnassa käytössä monissa erilaisissa tuoteryhmissä. Tulevaisuudessa uusia hankintoja tehtäessä otetaan entistä enemmän huomioon tällaiset tuotteet mahdollisuuksien mukaan, sillä työntekijöillä on kiinnostusta niitä kohtaan. Pitää huomioida että tuotteet huomioidaan myös talousarviossa.

7.5 Eettinen sijoittaminen sekä lähetystyö ja kansainvälinen diakonia

Sijoituksissa varoja sijoitetaan tällä hetkellä pääasiassa taloudellisten painopisteiden mukaan. Sijoitustoiminta on kuitenkin melko vähäistä. Tavoitteena on huomioida enemmän eettisen sijoittamisen periaatteita. Varoja sijoitetaan jo eettiseen sijoitusrahastoon (noin 3%). Lähetystyöhön ja kansainväliseen diakoniaan ohjataan reilut 2,9 % (3,1% v.2016) verotuloista. Seurakunta pyrkii pitämään osuuden vastaisuudessakin näin suurena, sillä lähetystyöllä on merkittävä osuus sosiaalisen kestävyuden vahvistamisessa sekä ihmisten eriarvoisuuden ja köyhyyden torjumisessa. Köyhyyden torjuminen edesauttaa myös ympäristön hyvinvointia.

7.6 Toimenpiteet ja tavoitteet

- Toiminta- ja taloussuunnitelmissa ympäristöasiat yhtenä painopisteenä.
- Työalat raportoivat omista ympäristöasioistaan (toiminta+ tapahtumat) toimintakertomukseen vuosittain.
- Ympäristökasvatus yhtenä painopisteenä.
- Seurakuntaan luodaan yhtenevä hankintaohjeistus vuonna 2020 mennessä, jossa huomioidaan ympäristö mahdollisuuksien mukaan painottamalla ympäristön kannalta parempiin hankintoihin.
- Vastuuhenkilöt valitaan eri työaloilta ja heidät perehdytetään ympäristöasioihin ja annetaan mahdollisuuksia koulutuksiin. Lisäksi tiedotusta ja koulutusta ympäristödiplomista järjestetään henkilökunnalle yhteisesti ja työaloittain.
- Rakentamisessa ja maankäytössä huomioidaan kestävä toimintatavat ja vaaditaan niitä myös urakoitsijoilta.

- Eettisen sijoittamisen ohjeet huomioidaan kattavammin sekä lähetystyön ja kansainvälisen diakonian osuus verotuloista pyritään pitämään yhtä suurena.
- Seuraavalle diplomikaudelle valitaan ympäristöindikaattoreiksi paperin, sähkön ja veden kulutus, koska niitä on helppo seurata ja mitata.

VASTUU: Hallintopäällikkö, talouspäällikkö, työalat.

8 Ympäristökasvatus

8.1 Ympäristökasvatus toimintasuunnitelmassa

Ihminen on osa luontoa ja hänen tehtävänä on suojella ja varjella luontoa ja sitä kautta myös muita ihmisiä. Ihminen ei selviä ilman luontoa. Kuten Palmerin ympäristökasvatuksen puumallissa esitetään (oppiminen ympäristöstä ja ympäristössä → merkittävät elämäkokemukset → toimiminen ympäristön puolesta) tietoisuus ja omakohtaiset kokemukset, joita saadaan juuri positiivisen ympäristökasvatuksen kautta, edesauttavat yksilön toimimista ympäristön puolesta. Seurakunnalla on tärkeä rooli ympäristökasvatuksessa muun kasvatustyön rinnalla.

Ympäristökasvatus pidetään yhtenä painopisteenä seurakunnan toimintasuunnitelmassa ja luodaan yhteiset pelisäännöt ympäristökasvatussuunnitelman avulla. Ympäristökasvatussuunnitelma vuodelta 2011 päivitetään uuden diplomikauden aikana.

Ympäristökasvatus näkyy ainakin seuraavilla työaloilla; lähetystyö, musiikkityö, diakoniatyö, julistustyö, nuorisotyö, lapsityö, hautausmaat ja osaltaan myös keittiöiden/emäntien toiminnassa. Ympäristökasvatus on lisääntynyt varsinkin ympäristökasvatussuunnitelman laatimisen ja Nuuvinniemen luontopolun käyttöönoton jälkeen. Taulukossa 2. on esitelty eri työalojen ympäristökasvatuskeinoja.

Taulukko 2. Ympäristökasvatusta eri työaloilla.

TYÖALA	YMPÄRISTÖKASVATUSKEINOJA
Lähetystyö	<ul style="list-style-type: none"> • Lapsille tutustumisia muiden maiden kulttuureihin ja erikoisuuksiin • Kirpputorit, käsityöpajat (matonkuteet, puutyöt) • Ympäristökeskustelua lähetyspiireissä mahdollisuuksien mukaan • Kahvipusseista kassien tekeminen → tehdään vanhasta uutta
Musiikkityö	<ul style="list-style-type: none"> • Luontoaiheisia virsiä, vuodenaikojen mukaan virret • Keskustelua luontoaiheisten virsien alkuperästä, mitä virret merkitsevät omassa elämässä jne. • Lauluiltoja ulkona • Kansanlauluiltoja/kirkkoja • Metsäkirkkoja • Muiden kulttuurien musiikkiin tutustuminen (Afrikka)

Diakoniatyö	<ul style="list-style-type: none"> • Etenkin lapsille ja nuorille ympäristöaiheita • Kirpputorit • Metsä-marja-sieniretket • Keskustelua ympäristöstä • Vanhasta uutta, kohtuuden idea • Tuunauspaja • Perheet käyttävät nettikirpputoreja • Vastuuviikko ja erilaiset keräykset • Myyjäiset • Ylimääräinen ruoka diakonian asiakkaille • Monista musta vähennetty mm.käyttämällä virsikirjan • Tilaisuuksia myös kylillä • Joulukortteja ei postiteta • Joulupaketteihin lahjoituksia • Leirit (omat liinavaatteet, jaetaan vaatteita, luontoretket, ympäristöaiheet) • Kimppakyydit ja bussit • Kannustetaan ja avustetaan kierrätyksessä • Opastetaan jätteiden lajittelussa • Jätetoimija vierailee pienryhmissä ja kohtaamispaikoissa
Julistustyö	<ul style="list-style-type: none"> • Luomakunnan sunnuntai • Tuomas messussa, esirukouksissa ja saarnoissa teemana ympäristö • Luontoaiheisia jumalanpalveluksia • Luonnonkukkia alttarikukkina • Sadonkorjuujuhlia, kylvönsiunauksia jne. • Tassumessut
Nuorisotyö	<ul style="list-style-type: none"> • Nuuvinniemessä luontopolku (ymp.kasv. painotteinen, myös muut työalat) • Rippileireillä ja muilla leireillä ympäristöasiaa (kierrätys, energiansäästö, ympäristökasvatus jne.),Kasvisruokapäiviä • Kimppakyytien suosiminen
Lapsityö	<ul style="list-style-type: none"> • Perhekerhoissa nuoret äidit kiinnostuneita kestovaipoista ja ekoasioista • Kevätretkipäivät bussilla, luontoretkeä, luontoon tutustumista, ulkoilua • Kierrätysmateriaaleista (paperi, wc-rulla, jogurttipurkki) ja luonnonmateriaaleista askartelu • Täytetty keväällä vihkoa luontohavainnoista • Luontoaiheisia leirejä, isän kanssa -kerho • Tärkeää tuoda jo pienillekin lapsille ilmi ympäristöasioita ja lajittelua tms. • Perhekerhoissa Reilun Kaupan esittelyä
Aikuistyö	<ul style="list-style-type: none"> • Vaelluskerho (kokoontuu viikoittain kesäisin)

	<ul style="list-style-type: none"> • Syyshämärän vietto Nuuvinniemessä • Metsästäjäillat • Miesten ja naisten saunaillat (kimppakyyditys, sosiaalinen kestävyys) • Infoa ympäristöasioista (mm. vaelluskerhossa) • Vaellusretket Lappiin
Hautausmaat	<ul style="list-style-type: none"> • Opastetut hautausmaakerrokset jatkuu kun saadaan vetäjä • Kevät ja syysiiivouksien yhteydessä ympäristökasvatusta, lajitteluohjeita • Lajittelumahdollisuus →Hautausmaiden kesätyöntekijät ohjeistavat tarvittaessa lajittelussa • Vaihtoehtona monivuotiset perennat • Etsitään vaihtoehtoja muovikynttilöille, sankarihaudoilla lasiset kynttilät
Keittiöt/emännät	<ul style="list-style-type: none"> • Reilun kaupan tuotteet • Kasvisruoka • Infoa reilusta kaupasta jne.

8.2 Jumalanpalvelukset ja ympäristöaiheet

Ympäristöön liittyvät jumalanpalvelukset ja muut ympäristöineen ovat lisääntyneet ja seurakuntalaiset ovat ottaneet ne hyvin vastaan. Luomakunnan messuja on järjestetty vuosittain vuodesta 2010 alkaen toukokuussa eri kirkoissa, jolloin käsitellään myös ympäristövastuuta. Vuonna 2017 oli samalla Uuden kirkon messussa reformaatio 500v. juhlavuoteen liittyvä puun taimien siunaaminen. Syksyllä kiitollisuuden sunnuntaina on vuosittain ollut syysadon kiitosmessu, ainakin pääkirkolla, joskus myös Jäppilässä tai Virtasalmella. Yhteistyökumppaneina syysadon kiitosmessuissa olleet Eläkeliitto ja maa- ja kotitalousnaiset. Lisäksi hartauksia ja ulkojumalanpalveluksia, kuten metsäkirkkoja (hiihtokirkko, ilmastopyhiinvaellus Pariisiin ja Nuuviniemessä) ja kylvönsiunauksia, on järjestetty vuosittain. Tassumessu on ollut vuosina 2015 ja 2016 Nuuviniemen pihassa, jossa siunataan lemmikkieläimet. Myös luonnonkukkapäivään on osallistuttu 2016 ja 2017 käyttämällä alttarikukkina luonnonkukkiä. Kahtena syksynä on järjestetty hämärän pyhiinvaellus Nuuviniemen leirikeskuksessa olevalla hiljaisuuden luontopolulla. Jumalanpalveluksiin otetaan muutenkin ympäristöasiat mukaan sopivissa tilanteissa esim. keväällä sadonkorjuun aikana tai jos maailmassa on tapahtunut ympäristön kannalta merkittäviä asioita. Ympäristökasvatus ja ympäristöasiat huomioidaan mahdollisuuksien mukaan muutenkin julistustyössä.

8.3 Ympäristötapahtumat, yhteistyö ja kannanotot

Seurakunta on järjestänyt erilaisia ympäristöaiheisia tapahtumia. On järjestetty esimerkiksi syyshämärän pyhiinvaelluksia ja tassumessuja Nuuvinniemessä. Aikuistyö on järjestänyt suosittuja vaellusretket kesäisin. Sekä vaelluskerho on kokoontunut viikoittain Pieksämäellä eri kohteissa. Earth hour-tapahtumaan on osallistuttu vuosittain sammuttamalla valoja.

Seurakunta on tehnyt yhteistyötä kunnan ja kaupungin, erilaisten järjestöjen, yhdistysten sekä oppilaitosten (Diak, Sisop, MAMK) kanssa. Mahdollisuuksien mukaan järjestetään tai osallistutaan erilaisten ympäristötapahtumien järjestämiseen useammin. Lisäksi yhteistyötä ympäristökasvatusasioissa seurakunnan ja muiden tahojen välillä pyritään lisäämään.

Useat työalat toteuttavat hiljaisia kannanottoja. Esim. Diakoniatyössä painotetaan lajitteluun ja kierrätykseen. Seurakunta on lisäksi ottanut kantaa sen toimintoja läheisesti koskeviin/häiritseviin hankkeisiin (teollisuus ja rakentaminen). Seurakunnan nettisivuilla on ympäristökasvatussuunnitelma ja -ohjelma. Lisäksi siellä on kirkon ilmasto-ohjelmasta ja periaatteista, joihin kirkon ympäristövastuu perustuu.

8.4 Nuuvinniemen leirikeskus ympäristökasvatuksen keskuspaikkana

Nuuvinniemi on seurakunnan käytetyin leirikeskus. Niemen kärjessä kulkee ennestään pieni polku ja niemen luontoarvot sekä metsätyypit ovat monipuoliset. Niemestä löytyy mm. vapaaehtoisen suojelun piirissä oleva lepikkoalue sekä linnustoa ja erilaisia kasveja on runsaasti. Tällainen kohde sopii todella hyvin luontopoluksi ja ympäristökasvatustarkoituksiin. Polulla on ympäristötauluja, joissa esimerkiksi esitellään kasvi-, eläin- ja lintulajeja. Omakohtaiset positiiviset luontokokemukset antavat lapsille, nuorille ja miksei vanhemmillekin ihmisille kimmokkeen jatkaa luontoharrastuksien parissa, suojella luontoa ja toimia ympäristön puolesta. Monimuotoisuus- teeman lisäksi historia ja esihistoria ovat tärkeässä asemassa luontopolulla. Nämä aihealueet myös lisäävät kiinnostavuutta luontopolkuun. Polulle on tehty myös hiljaisuudenpolku eli taulut, joita voidaan käyttää erilaisissa hartauksissa esim. Leireillä.

Metsäalueet pyritään pitämään monikäyttöisinä puisto- ja ulkoilumetsinä, missä maisema- ja luontoarvoja on korostettu. Niemen kärjessä on vapaaehtoisesti suojeltu lepikkokuvio. Lisäksi useita ranta-alueita on suojelun piirissä. Nuuvinniemen metsäalueesta on tehty maisemanhoito – ja virkistyspainotteinen suunnitelma opinnäytetyönä. Siinä kartoitettiin esim. alueen metsätyypit ja niiden tulevien vuosien hoitosuunnitelma. Siitä selviää, että alueen puusto alkaa olla iäkästä. Leirikeskuksen luontopolun läheisyydessä olevia puita ei saa kaataa, koska halutaan säilyttää niiden luontoarvo.

Leirikeskuksien jätehuoltoa on selvitetty jätehuoltoselvityksen yhteydessä. Nuuvinniemen leirikeskuksessa käymäläjätteet menevät umpikaivoon, josta ne käy tyhjentämässä paikallinen jätevesiyrittäjä. Saunojen harmaat vedet suodatetaan maahan, mistä ne suodattuvat lopulta järveen. Jätevedet käsitellään kuitenkin siten, ettei valumia vesistöihin synny. Leirikeskukset eivät sijaitse pohjavesialueilla. Nuuvinniemi sijaitsee Vangasjärven rannalla. Järveen on tehty kunnostussuunnitelmat ja sitä on kunnostettu mm. nuottaamalla. Järvi on kuitenkin edelleen lievästi rehevöitynyt.

Nuuvinniemessä on rakennettu useita pesäpönttöjä eri lintulajeille. Esimerkiksi luontopolun yhteyteen rakennettiin telkän pönttö. Mikkelin Ammattikorkeakoulun

Nikkarilan metsätalouden opiskelijoiden toteuttama luontopolku valmistui 2011 opaskyltteineen ja infotauluineen. Polkua voi käyttää eri tavoilla ja tietysti kohderyhmä huomioiden. Esedu teki liikuntarajoitteisille myöhemmin lyhyemmän katetun polun, josta pääsee myös rantaan vaikka pyörätuolilla. Luontopolku otettiin heti aktiiviseen käyttöön ja siellä on järjestetty monia tapahtumia, kuten avajaiset, syyshämärän pyhiinvaelluksia, vaelluksia esim. rippi- ja perheleireillä, hiljaisuuden päiviä jne. Luontopolun infotaulut (sekä luonto-että hiljaisuuden polku) on tarkoitus päivittää vuosina 2017-2018.

Pieksämäen keskustasta on Nuuvinniemeen alle 10km:n matka. Kuljetukset leireille hoidetaan pääasiassa leiriläisten (vanhempien) omilla autoilla. Kimppakyytejä suositellaan leirikirjeessä ja leireiltä poistuminen tapahtuu pääasiallisesti kimppakyydeillä. Vangasharjun leirikeskuksen purkamisen jälkeen osa leireistä järjestetään muualla tai muissa seurakunnissa, jolloin kuljetus tapahtuu bussilla tai muulla yhteiskuljetuksella.

8.5 Toimenpiteet ja tavoitteet

- Ympäristökasvatussuunnitelma päivitetään uuden diplomikauden aikana.
- Ympäristökasvatus huomioidaan mahdollisimman monella työalalla monipuolisesti. Etenkin nuoriso- ja lapsityö ovat merkittäviä ympäristökasvatuksen kanavia.
- Järjestetään Luomakunnan sunnuntai ja muuta ympäristöaiheista toimintaa/tilaisuuksia/tapahtumia edelleen ja kehitellään myös uusia seurakuntalaisten kiinnostuksen/kysynnän mukaan.
- Samoin ympäristötapahtumiin ja teemaviikkoihin(energiansäästöviikko, autoton päivä, Earth hour jne.) osallistutaan edelleen ja listaa täydennetään aina tilanteen ja mahdollisuuksien mukaan.
- Yhteistyötä seurakunnan ja eri tahojen välillä lisätään.
- Panostetaan edelleen Nuuvinniemeen ympäristökasvatuskeskuksena

VASTUU: Ympäristövastaavat työaloittain

9 Jätehuolto

9.1 Jätehuoltoselvitys ja -suunnitelma

Päivitetään jätehuoltoselvitys ja -suunnitelma. Jätehuoltoselvityksessä ja -suunnitelmassa kartoitetaan nykyisen jätehuollon tila ja määritellään tavoitteita ja keinoja jätteen määrän vähentämiseksi sekä hyötyjätteen keräyksen tehostamiseksi. Ongelmajätteitä seurakunnalla ei juuri synny, pattereita toimitetaan patterinkeräykseen ja vaarallisia jätteitä Pieksämäen jäteasemalle. Seurakunta hoitaa jätehuollon kolmen yhtiön, Jätekuikko Oy:n, Pieksämäen keräys Oy:n sekä Pieksämäen puu ja jätekuljetus Ky:n (PPJ), kautta. Jätehuolto on tällä hetkellä järjestetty pääasiallisesti jätehuoltomääräysten mukaisesti. Puutteita on korjattu. Esimerkiksi on hankittu pyörälliset jäteasiat kohteisiin, joista ne ovat puuttuneet ja jäteautojen esteettömään

liikkumiseen on kiinnitetty huomiota. Pieksämäen liikunnan (kolmas sektori) toimesta on rakennettu hautausmaille ja joillekin kiinteistöille jätekatoksia.

Vuonna 2016 muutama ympäristötoimikunnan jäsen teki kartoituksen kiinteistöjen jätehuollosta. Parhaiten jätteen lajittelu toteutuu seurakunnan suurissa toimipisteissä, kuten seurakuntakeskuksessa Keskuskadulla, Naarajärven seurakuntatalolla sekä Nuuvinniemen leirikeskuksessa. Näissä kaikissa toimipisteissä kerätään biojäte, pahvi, paperi, lasi ja metalli roskakatoksessa. Toimipisteiden sisäisissä kierrätysohjeissa ja -merkinnöissä oli kuitenkin korjattavaa erityisesti seurakuntakeskuksessa, joka on iso talo ja jossa liikkuu paljon henkilöstöä.

Huonoimmat kierrätys- ja lajittelumahdollisuudet olivat Kontiupuiston seurakuntakodilla, jossa sekajätteen keräyksen lisäksi roskakatoksessa on vain biojäte. Virtasalmen ja Jäppilän seurakuntakodeilta puuttuu pahvin ja paperin keräys. Suntioid vievät pahvit ja paperit erikseen yleisiin keräyspisteisiin. Virtasalmen leirisaarella ei ole minkäänlaista jätteen lajittelumahdollisuutta. Sieltä työntekijät vievät jätteet myös yleisiin keräyspisteisiin.

Kaikissa seurakunnan toimipisteissä vaarallisen jätteen lajittelun merkinnät olivat epäselviä, ja niistä ei selvinnyt minne ongelmajätteet toimitetaan. Työntekijät lajittelevat vaaralliset jätteet, mutta niille ei ole seurakunnan toimesta järjestetty selkeää omaa pistettä, johon työntekijät voisivat toimittaa erilaiset vaaralliset jätteet. Useassa toimipisteessä oli puutteelliset jätteen lajitteluohjeet. Myös sisällä toimipisteissä olevat paikalliset kierrätysastiat keittiöissä ja toimitiloissa tulisi uusida. Esimerkiksi seurakuntakeskuksessa nuorisotiloissa olevassa keittiössä ei ole minkäänlaista jätteenlajittelumahdollisuutta. Lapsi- ja nuorisotyötiloissa keräyspaperi kerätään pahvilaatikoihin. Kirkonmäen pienessä keittiössä ei ole selkeitä lajitteluohjeita. Myös sekä seurakuntalaisia että henkilöstöä tulisi informoida paremmin lajittelumahdollisuuksista ja seurakunnan omasta kompostorista. Lajittelun tärkeydestä pitäisi muistuttaa myös siistijöitä.

Hautausmailla kerätään biojäte erikseen ja kompostoidaan aumoissa Vangasniemen ja Siilin sekä Jäppilän ja Virtasalmen hautausmaiden läheisyyteen perustetuilla kompostointialueilla. Kompostointialueita tulisi kehittää ja laajentaa tulevaisuudessa. Vangasniemen hautausmaan yhteyteen on suunniteltu toimivaa kompostialuetta, josta saataisiin multa viherrakentamiseen. Biolan-pikakompostoreita on kaikilla seurakuntataloilla. Niiden käyttöön emännät ovat saaneet myös koulutuksen. Kompostoreiden käyttöön pitäisi kiinnittää enemmän huomiota talvikuukausina. Toimipisteissä on hyvin erilaisia käytäntöjä jätteen lajittelun, merkintöjen ja astioiden suhteen.

Muutamilla kiinteistöillä kerätään myös paperia ja nestekartonkia. Lisäksi metallille ja lasille hankittiin keräysastiat kaikille hautausmaille (Jäppilässä ja Virtasalmella seurakuntatalolla) ja myös monelle seurakuntatalolle. Tyhjennysvälit eivät ole ongelma kuin satunnaisesti, sillä tyhjennykset hoidetaan pääosin soiton perusteella. Seurakunnan omaan kynttilöiden käyttöön on kiinnitetty huomiota, sankarihaudoille on hankittu Havin lasiset hautakynttilät, joihin vaihdetaan kynttilät. Seurakunta on ohjeistanut

omaisia tuomaan vähemmän muovikynttilöitä haudoille, mutta muovikynttilöiden määrä ei ole merkittävästi pienentynyt. Lyhtyjen määrä on lisääntynyt, mutta lyhdyn sisällä käytetään vielä kertakäyttöisiä hautakyynttilöitä. Led-kynttilät ovat lisääntyneet, joka aiheuttaa omat ongelmansa lajittelussa. Jätekatoksissa on ohjeistus koskien led-kynttilöiden kierrätystä. Kaatopaikkajätteen määrästä ei ole pidetty kirjaa, mutta tyhjennysten määrä on tiedossa.

Jätteiden määrää vähennetään muun muassa kiinnittämällä huomiota pakkauksiin ja hankintoihin sekä niiden kestävyteen, kertakäyttötuotteiden vähentämiseen (ei annospakkauksia, serviettejä ei jaeta jokaiselle omaa, pyritään kestoastioiden käyttöön jne.) sekä hyötyjätejakeiden/eri keräysjakeiden määrän lisäämiseen. Hyötyjätteiden keräystä suunniteltaessa on kuitenkin huomioitava, että vähän syntyviä, pienieräisiä jakeita ei ole välttämättä kustannus- tai energiatehokasta kerätä ja kuljettaa. Tällöin on ympäristöystävällisempi ratkaisu jättää tällaiset jakeet keräämättä.

Pieksämäen seurakunnassa on kirpputoreja 3kpl; Winttipuoti kantakaupungissa sekä kirpputorit Virtasalmella ja Jäppilässä. Lisäksi keskustan seurakuntakeskuksella toimii kirjakirppis, johon on keskitetty kirjojen kirppismyynti.

Kerättävien jätejakeiden määrä on lisääntynyt viime katselmuksesta. Tällä pyrittiin kaatopaikkajätteen kokonaismäärän vähenemiseen.

Tarkemmat tiedot seurakunnan jätehuollosta löytyvät liitteestä 1 ” ”.

9.2 Toimenpiteet ja tavoitteet

- Jätehuoltosuunnitelman pohjalta kehitetään toimintatapoja edelleen.
- Jätejakeita lisätään edelleen tarpeen mukaan ja hyötyjätteen keräystä tehostetaan. Tavoitteena muovin keräys. Samalla huomioidaan energia-, eko- ja kustannustehokkuusasiat.
- Kynttiläjätteeseen etsitään ratkaisuja informaation, ohjeistuksen ja seurakunnan oman esimerkin kautta.
- Laajempaa yhteistyötä paikallisten jätehuolto-yhtiöiden, Pieksämäen keräyksen ja PPJ:n, kanssa selvitetään.
- Jätteiden määriä seurataan ja pyritään vähentämään (huomiointi hankinnoissa, pakkauksissa, tuotteiden kierrätettävyydessä, kestävydessä, kertakäyttötuotteiden vähentämisessä jne.)

VASTUU: seurakuntapuutarhuri, hallintopäällikkö, srk- mestarit, erityisammattimiehet, emännät, muut työalat.

10 Siivous

10.1 Ympäristöselvitys

Pieksämäen seurakunta hankkii pääosan siivouspalveluista SOL Palvelut Oy:ltä. Omat työntekijät (emännät) siivoavat Nuuvinniemen leirikeskuksen ja Suorannantien seurakuntakoti. Kaikki SOL Palvelut Oy:n käyttämät siivousaineet ovat

ympäristömerkittyjä.

SOL Palvelut Oy:n käyttämät aineet ovat:

Sol Yleispuhdistaja 1-5ml / 1 l vettä

Biorine 4-8ml / 1 l vettä

Astianpesuaine

Kasper Saostumien poisto 1-4 ml/1 l vettä.

Sol Lattiavaha

Base total vahanpoistoaine 0,2-1 dl / 1 l vettä

Kaikki siivousaineet on minimoitu ja käytössä on vain tarpeellinen. Annostelu on oikean mukaista. Kaikki siivousaineet säilytetään lukollisissa komeroissa. Yksi rikkinäinen lukko korjataan ensitilassa. Kohteissa on kohdekansiot jotka sisältävät tuote - ja käyttöturvallisuustiedotteet.

Jokainen palveluvastaava on perehdytetty työhönsä mihin kuuluu myös annostelu, oikeiden aineiden käyttö ja siivousmenetelmät. Joka vuosi on päivityskoulutus aineille ja välineille, joka on tarkoitettu jokaiselle palveluvastaavalle. SOL:lla on myös ympäristövastaava ja ennen joulua 2017 pidetään ympäristökoulutus. Perehdytyksissä käydään myös ympäristöasioita läpi ja joitain asioita tulee myös aine- ja välinekoulutuksissa. Vakituksilla työntekijöillä ei ole puhdistusalan tai laitoshuoltajan koulutuksia mutta tuuraajilla on.

Yhteistyökumppaneita ovat mm. Kiilto Clean, SOL käyttää heidän aineita. Viledalta tulee siivousvälineet ja siivoustarvikkeet. Kaikki aineet ja tuotteet ovat ympäristömerkittyjä. Vanhentuneet tuotteet viedään Riikinnevalle ja siellä ne hävitetään ohjeiden mukaisesti. Siivousmenetelmät ovat ympäristöystävällisiä. Välineitä ja pesuaineita päivitetään Viledan ja Kiiltocleanin kanssa koko ajan ympäristöystävällisemmäksi. Tuotteita päivitetään ja ne ovat ajan tasalla. Menetelmien ympäristövaikutukset ovat vähäisiä ohjeita noudattaen. Siivoojilla on lajittelun mahdollistavat kärryt. Mikään käytetty tuote ei sisällä fosfaatteja. Yhdistelmäkonemat otamme Hakolta ja Taskilta, vanhojen koneiden hävitys käy heidän kautta.

SOL:lla on ympäristövastaava mikä pitää ympäristökoulutukset ja nyt loppuvuodesta on tarkoitus pitää koulutus. Myös alkuperehdytyksessä käydään ympäristöasioita. SOL ei vaadi puhdistusalan tai laitoshuoltajan ammattitutkintoa. Jossain kohteissa se on pakollinen. SOL järjestää itse tarvittavat koulutukset ja heillä on Varkaus, Pieksämäki, Leppävirta alueella kaksi tuutoria jotka pitävät myös pienimuotoisia koulutuksia ja Solin koulutustiimi myös tarvittaessa.

SOL:lla on käytössä mikrokuitutuotteet. Monessa kohteessa käytetään käsipyyherullia ja käsipyyhepaperit on poistettu käytöstä. Toimistotilojen siivousta on harvennettu. Jo tarjoustu tehdessä huomioidaan käyttöasteet, jotta turha siivous jää pois. Varmasti jokaisesta kohteesta löytyy ympäristöä ajatellen muutettavia asioita. Toimistotiloista voitaisiin poistaa roskapussit korvaamalla ne esim. kestoäskeillä.

Emäntien käyttämät aineet:

Kiilto Window Spurt Lasinpuhdistusaine.
 Erisan Etasept Käsien desinfektiohuuhde (Allergiatunnus)
 Kiilto 10 Universum/ Kiilto 10 Universum Hajusteeton Yleis- ja peruspuhdistusaine.
 Vain ammattikäyttöön. (Ympäristömerkki)
 Kiilto Antipact Desinfioiva puhdistusneste.
 Easydes Pintadesinfiointiaine
 Kiilto Superquik Spurt Käyttövalmis yleispuhdistusaine(Ympäristömerkki ja Allergiatunnus)
 Kiilto Sanita Pihlajanmarja Yleispuhdistusaine (Ympäristömerkki)

Astiahuollossa:

Kiilto Md 10+ Green (Ympäristömerkki) Voimakkaasti emäksinen neste koneelliseen astianpesuun. Vain ammattikäyttöön.
 Kiilto Hypo Dip Vaahtoamaton natriumhypokloriittipitoinen neste astioiden kirkastamiseen ja valkaisuun sekä pesuun ja puhdistamiseen. Vain ammattikäyttöön.
 Fairy Original Käsitiskiaine

Nuuvinniemessä lisäksi:

Heti Uuni ja Grilli Vahvasti emäksinen pesuaine
 Raid Muurahaissirote Muurahaisten torjunta- aine

10.2 Toimenpiteet ja tavoitteet

- Ympäristöasioita olisi hyvä myös miettiä yhdessä SOL:n ja asiakkaan eli Pieksämäen seurakunnan kanssa.
- Toimistotiloissa olisi hyvä olla ohjeistus ettei sinne laiteta muuta kuin toimistojätettä. Näin ei välttämättä tarvitsisi käyttää roskapusseja ollenkaan.
- SOL suosii ympäristöystävällisiä toimintatapoja.
 →Jos vaihdetaan siivousyrittäjää, on tältä myös vaadittava ympäristömyönteisiä käytänteitä.
- Seurakunnan omissa valinnoissa (siivousaineet/pesuaineet) huomioidaan ympäristöystävällisyys ja ympäristömerkit jatkossakin.
- Huomioidaan siivoajien ja työntekijöiden yhteistyö ja yhteisymmärrys
- Koulutusta järjestetään tarvittaessa siivoukseen ja etenkin ympäristödiplomiin liittyen.

VASTUU: Hallintopäällikkö, SOL, emännät

11 Kiinteistönhoito

11.1. Rakentaminen

Rakentamisessa ja maankäytössä noudatetaan lainsäädäntöä (rakennus-, luonnonsuojelu- sekä ympäristölait) sekä osaltaan kestävän kehityksen periaatteita.

Kulttuuriperintöomaisuuden hoidosta seurakunta huolehtii esimerkiksi kunnostamalla vanhoja kirkkorakennuksia säilyttämällä alkuperäisyyden kirkoissa. Remonteissa ja uudisrakentamisessa huomioidaan ympäristökriteerit. Esim. Seurakuntakeskuksen inva-WC:ssä ja siivouskomerossa on otettu käyttöön liiketunnistimet valaisimiin.

Ekologinen rakentaminen on näkynyt esim. Virtasalmen pappilan ja Vangasniemen siunauskappelin siirtymisenä maalämpöön ja Jäppilän kirkon remontissa se näkyy monellakin tavalla. Jäppilän kirkkoon asennettiin lämpötilan kauko-ohjaus kaupungista. Koko Jäppilän kirkon korjausremontti oli ekologinen projekti. Vangasniemen hautausmaalla ulkovalaistus on uusittu led-valoihin.

Vuonna 2017 tehtiin suuri ilmastointilaitteiden remontti seurakuntakeskuksessa. Siinä huomioitiin ympäristönäkökohdat kaikissa vaiheissa. Seurakunta vaatii nykyään ja tulevaisuudessa urakoitsijoilta ympäristönäkökohtien huomiointia. Kunnan kaavoitusasioihin seurakunta ottaa jonkin verran tarvittaessa kantaa, esimerkkinä Kirkkotie ja Salvosen rannan kaavoitus.

11.2. Energia

Energian (lämpö ja sähkö) sekä veden kulutusta on seurattu säännöllisesti. Joka kuukaudelle saadaan kulutetut määrät eli heti havaitaan muutokset. Energiavastaava on raportoinut vuosittain vuosikertomuksessa energian kulutuksesta. Kaukolämmössä kulutus väheni vuosien 2010 ja 2011 välillä jopa 17,86%, mutta vuosien 2011 ja 2012 välillä se taas lisääntyi 5,8 %. Kuitenkin kahdessa vuodessa sen kulutus väheni 13%. Öljyn kulutus väheni vuosien 2010 ja 2011 välillä 3,6 % ja vuosien 2011 ja 2012 välillä jopa 19,7%. Sähkön kulutus väheni vuosien 2010 ja 2011 välillä jopa 20%, mutta vuosien 2011 ja 2012 välillä se lisääntyi 9%.

Siemens teki energiakatselmuksen Pieksämäen seurakunnalle vuonna 2011 kolmesta merkittävimmistä kiinteistöistä (Uusi kirkko, Naarajärven seurakuntatalo ja Siilin kappeli). Hallintopäällikkö on toiminut sekä kiinteistönhoidon vastuuhenkilönä että energiavastaavana. Työntekijöille on lähetetty kuukausittain ympäristövinkki sähköpostitse. Sammuta valot –lappuja on levitetty kiinteistöihin.

Pieksämäen seurakunnan sähkö tulee Savon Voimalta. Uusiutuvien energiamuotojen osuus vuodesta 2016 alkaen on 100 % koska Pieksämäen seurakunta siirtyi vihreään sähkөөn. Ympäristötyöryhmän kokouksessa on päätetty, että seurakunta osallistuu jonakin diplomivuonna energiansäästöviikkoon. Energiansäästölamppujen käyttöön on siirrytty vaiheittain, sitä mukaa, kun valaistuksia on uusittu.

Seurakunta on vuokrannut tilojaan ulkopuolisille muun muassa Jäppilän Syrjälammen leirikeskus on vuokralla A-yhteisölle. Seurakunta on myös vuokralla muutamissa tiloissa tai tilat ovat esimerkiksi kaupungin kanssa yhteiskäytössä. Turhista kiinteistöistä on luovuttu. Jäppilän pappila myytiin sekä Vangasharjun leirikeskus purettiin. Partaharjun Salvoskämpä on myyty Nuori kirkko ry:lle. Se on kuitenkin edelleen seurakunnan käytössä touko- ja syyskuussa. Jäljelle jääneiden tilojen käyttöaste nousi. Kun kiinteistöistä luovutaan, saadaan samalla pudotettua seurakunnan

kokonaisenergiakulutusta huomattavasti. Etenkin on huomioitava Uusi kirkko ja Vangasharjun leirikeskus, joiden energiakäyttö on suurta verrattuna muihin kiinteistöihin.

Uudelle kirkolle valmistuneeseen inva-WC:een tuli liiketunnistimella toimiva valaistus samoin viereiseen siivouskomeroon. Leirivastaavat huolehtivat talvisaikaan leirien jälkeen patterit pienemmälle. Vähäisellä käytöllä olleet avotakat tukittiin energiansäästön vuoksi. Earth hour-tapahtumaa on vietetty sammuttamalla valot ja vuonna 2011 haastettiin mukaan myös Pieksämäen kaupunki, kirkkopalvelut ja DIAK.

11.3 Toimenpiteet ja tavoitteet

- Energian (sähkö, lämpö) ja veden kulutusta seurataan säännöllisesti. Ja näistä valittiin tavoitteiksi seuraavalle diplomikaudelle vähentää sähkön ja veden kulutusta.
- Rakentamisessa ja remonteissa huomioidaan ympäristö ja energia- asiat.
- Osallistutaan energiansäästöviikkoon ja energiansäästötoimiin.
- Energiansäästölamput otetaan käyttöön seurakunnalla vaiheittain.
- Annetaan energiansäästövinkkejä ja tarvittaessa muuta koulutusta työntekijöille ilmastonmuutosnäkökohdat huomioiden.
- Kiinteistöjä vuokrataan edelleen, tarvittaessa myös myydään tai puretaan. Yhteiskäyttöä ja vuokrausta tiloissa mm. kaupungin kanssa jatketaan.

VASTUU: Hallintopäällikkö

12 Ruoka ja keittiöt

12.1. Ruokahävikki

Ruokahävikkiä pyritään minimoimaan annoskoon ja ruokailijoiden määrän suhteen. Ohjeistamalla esim. rippikoululeiriläisiä Ota minkä syöt –periaatetta noudattamalla. Pyritään siihen, ettei ruokaa laiteta kompostiin. Ruoan kunnioittamiseen liittyy myös käytöstavat. Mikäli ylijäämäruokaa jää, se jäähdytetään nopeasti jäähdytyskaapissa ja jaetaan perheille, jotka ovat antaneet diakoniatyön kautta luvan soittaa heille suoraan. Biojätteeseen ei valmista ruokaa mene juuri lainkaan, vain kuoret yms.

12.2. Jätehuolto

Keittiötoimi lajittelee biojätteen, nestekartongin, pahvin, lasin ja metallin. Ainoastaan muovijätteen keräys puuttuu. Muovijätettä tulee kaikista eniten. Sekajätteen määrä on vähentynyt lajittelun johdosta. Toimipisteisiin (keittiöihin) on uusittu kompostorit ja merkitty lajitteluastiat.

12.3. Energian kulutus

Laitekantaa on uusittu tarvittaessa. Seurakuntakeskuksen ja Jäppilän seurakuntatalon astianpesukoneet on uusittu vuonna 2012. Seurakuntakeskuksen uuden puolen keittiöön uusittu uuni 2011. Virtasalmen seurakuntatalon uuni uusittu 2012. Naarajärven seurakuntatalon uuni uusittu 2013. Nämä kaikki ovat nykyaikaisia ja vähäenergisiä

laitteita. Käytössä on vielä jossain toimipisteissä vanhoja koneita, joiden uusiminen on pian ajankohtaista, esim. astianpesukoneita, uuneja, Nuuvinniemen kylmiöt. Energian kulutuksessa jokainen huomioi omaa veden ja sähkön kulutustaan, mm. tiskatessa astiakorit täysiä ja sammutetaan valot sieltä missä niitä ei tarvita. Ilmastoinnin turhaa käyttöä vältetään. Nuuvinniemessä käytössä ilmalämpöpumput.

12.4. Hankinnat

Pieksämäen seurakunta on Reilun kaupan seurakunta, joten säännöllisessä käytössä on kahvi, tee, hunaja, hedelmiä ja kukat. Ongelmana on isot myyntierät tuoretuotteissa ja niiden säilytys. Uusia tuotteita otetaan käyttöön mahdollisuuksien mukaan. Keskusliike Kespro, josta meille tavarat toimitetaan, on ottanut valikoimiinsa paljon uusia Reilun kaupan tuotteita. Reilun kaupan kahvio toimii kerran kuukaudessa ja siellä on riittänyt kävijöitä. Ympäristömerkittyjä tuotteita käytetään aina kun mahdollista. Näitä on käytössä kahvinsuodattimissa, kompostoreissa, astianpesuaineissa (Kiilto), käsipyyhkeissä, yleispuhdistuaineissa (Kiilto), astianpesukoneen pesuaine ja huuhtelukirkaste, siivousaineet, käytössä käsipyyherulla-automaatit. Joukkoruokailussa noudatetaan ravitsemussuosituksen tavoitteita ja kaikille tarjotaan täysipainoista ja terveellistä ruokaa. Ruoka-aineallergiat ja erityisruokavaliot huomioiden.

Yhteistyökumppaneina toimineet lähiviljelijät ovat lopettaneet toimintansa, joka on vaikuttanut omalta osaltaan saatavuuteen mm. peruna, viljatuotteet, marjat. Pyrimme aina kotimaisuuteen ja mahdollisuuksien mukaan myös luomuun ja lähiruokaan. Osa leivistä haetaan Moilasan leipomolta (Pieksämäen Naarajärveltä). Gluteenittomassa leivonnassa käytämme Virtasalmen viljatuotteita.

12.5. Kasvisruoka

Lämmin kasvislisäke +salaatteja on aina tarjolla ruokailuissa. Kotimaisia kasviksia ja marjoja tarjoilussa sesongin mukaan. Kesäisin rippileireillä (ei kaikilla) on yksi kasvisruokapäivä viikossa. Hedelmiä on aina tarjolla runsaasti. Huomioimme erikseen kasvisruokailijat pyydettyä. Leireillä kasviksien kulutus on vähäistä, varsinkin nuorten kohdalla. Pyrimme ainakin kotimaisuuteen ja mahdollisuuksien mukaan myös luomuun ja lähiruokaan. Kokouskahvitukset hoidamme tarjoilupyyntöjen mukaan. Osa työmuodoista pyytää esim. voileipätarjoilun makean tilalle. Tarjoilupyyntöistä lisäämme hedelmiä/kasviksia erikseen tarjolle kokouskahvituksiin.

12.6. Kuljetukset

Tuotteet toimittaa suurimmaksi osaksi tavarantoimittajana Kespro ja Valio. Pyrimme tilaamaan tuotteet niin suurissa erissä, kuin se meille on mahdollista varastojen suhteen. Keittiöissä käytettävät puhdistusaineet ovat kaikki ympäristöystävällisiä tuotteita. Ne meille toimittaa Kiilto Oy.

12.7. Ympäristöasioista tiedottaminen, ohjeistus ja koulutus

Leireillä opastamme leiriläisiä ruuan kunnioittamiseen mm. edellä mainitulla

Ota minkä syöt -periaatteen noudattamisella, koska tavoitteena on, ettei ruokaa mene kompostiin. Reilun kaupan kahvimainokset ovat näkyvillä. Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan ympäristökoulutuksiin. Kun kompostorit tulivat kiinteistöihin, keittiöhenkilökunnalle järjestettiin kompostointikoulutus.

12.8. Muut toimenpiteet

Emme käytä kerta-astioita. Kaikki neljä keittiöhenkilökuntaan kuuluvaa ovat suorittaneet ympäristöpassin lähiaikoina. Kahvipussit kierrätetään ja niistä tehdään kasseja. Muovirasiat on hyötykäytössä. Säästämme työmuodoille pyydettyä mm. lasi,- maito,- jugurttipurkkeja sekä muovirasioita askarteluja varten.

12.9 Toimenpiteet ja tavoitteet

- Reilun kaupan tuotteiden tarjoamista jatketaan ja mahdollisuuksien mukaan laajennetaan.
- Osallistutaan vuosittain Reilun kaupan viikkoon ja jatketaan Reilun kaupan kahvitukset kuukausittain.
- Kasvisruokaa lisätään mahdollisuuksien mukaan.
- Ympäristömerkityjä tuotteita valitaan ja otetaan huomioon esimerkiksi pesuaineissa.
- Lähi- ja luomutuotteita suositaan keskitetyn hankinnan antamissa puitteissa.
- Hankitaan mahdollisimman suuria ja ympäristöystävällisiä pakkauksia.

VASTUU: Emännät

13 Toimistotyö

13.1 Hankintaohjeistus

Pieksämäen seurakunnalla ei ole vielä yhtenäisiä hankintasääntöjä. Isommat, koko taloa koskevat hankinnat tehdään kuitenkin keskitetysti Kuntahankinnan kautta tai kirkkohallituksen kilpailutettuja tuotteita tai palveluja käyttäen. It-tarvikehankinnoissa hyödynnetään myös Itä-Suomen IT-aluekeskuksen kilpailutuksia. Näissä kaikissa kilpailutuksissa on säännönmukaisesti yhtenä valintakriteerinä myös ympäristöasioiden huomioon ottaminen.

13.2 Ympäristömerkityt tuotteet

Seurakunnassa on käytössä ympäristömerkityt kirjekuoret sekä tulostuspaperi. Toimistoissa lisäksi kierrätetään ns. sisäisessä postissa käytettyjä, siistejä kirjekuoria. Kaikissa työkäytössä olevissa tietokoneissa on energia/ympäristömerkintä. Lisäksi käytössä olevissa Konica Minolta –monitoimitulostuslaitteissa on materiaalien, tuotantomenetelmien sekä kuljetusten osalta otettu huomioon hiilineutraalisuuteen pyrkiminen. Paperin kulutusta seurataan ja oletustulostuksena ovat kaksipuoliset mustavalkotulosteet. Värikasetit ja muut tarvikkeet ovat kierrätettäviä ja ne kootaan keskitetysti keräilyastiaan.

Toimistokalusteet on hankittu mm. Iskusta (suomalaisuus, laatu, kestävyys) ja Martelasta (ISO14001- ympäristösertifikaatti).

13.3 Muut toimenpiteet

Toimistojen viihtyvyyteen panostetaan huonekasveilla, ilmanpuhdistimilla (4kpl) ja luonnonvaloa lisäämällä mahdollisuuksien mukaan. Tietoturva pitää huomioida toimistoissa. Valaistusta sekä työergonomiaa on parannettu.

Toimistoissa on käytössä paperinlajittelu. Ohjeita on tulostettu toimistojen seinille. Sähköisten asiakirjojen käyttö on lisääntynyt.

Lisäksi hukkatulostuspaperia hyödynnetään muistilappuina ja kirjekuoria uusiokäytetään. Paperinkäytön vähentämistoimista muistutetaan uudestaan. Kertakäyttötuotteita ei juuri ole käytössä, mutta tulevaisuudessa kestotuotteet huomioidaan entistä paremmin. Sähköpostin välityksellä on lähetetty työntekijöille vinkkejä mm. energiansäästöstä. Energiansäästöön kiinnitetään uudestaan huomiota ja koulutus sekä ohjeistukset ovat tärkeä osa energiavalveutuneisuutta. Toimistojen lajittelumahdollisuuksia voisi edelleen parantaa.

13.4 Toimenpiteet ja tavoitteet

- Laaditaan yhtenäinen hankintaohjeistus seurakuntaan uuden diplomikauden aikana. Hankinnoissa panostetaan enemmän ympäristönäkökulmiin ja kestävyyteen.
- Painotetaan paperin- ja energiansäästöä sekä työntekijöiden koulutusta (tulostus, energia jne.) Paperin ja sähkön kulutuksen vähentäminen tavoitteiksi.
- Kiinnitetään huomiota edelleen lajitteluun.

VASTUU: Hallintopäällikkö, talouspäällikkö

14 Hautausmaat ja viheralueet

Hautausmaita seurakunnalla on viisi; Hiekkapuro (n.2,5 ha), Siili (n.7 ha), Vangasniemi (n.7 ha), Jäppilä (n. 3ha) ja Virtasalmi (n. 3ha). Yhteensä näiden alueiden pinta- ala on noin 22,5 ha. Lisäksi on kolme sankarihauta- aluetta ja Vangasniemen hautausmaan yhteydessä pieni ortodoksinen hautausmaa, jonka hoidosta vastaa Pieksämäen seurakunta. Arkkuhautapaikkoja on noin 25000 sekä tämän lisäksi urnapaikat ja muistolehdot. Viheralueita löytyy usealta kiinteistöltä sekä etenkin leirikeskusten luota. Hautausmailta jätteenkeräys tapahtuu soiton perusteella. Kevätkaudella huhti/toukokuussa sekä joului/tammikuussa jätteenkeräys on sekajätteen osalta suurimmillaan. Jätteenkeräykseen tilataan keväällä vaihtolavat, Hiekkapuron, Vangasniemen ja Siilin hautausmaille. Talvella, sesongin ulkopuolella jäteautot käyvät noin 2 kuukauden välein soiton perusteella. Kesällä myös sekajätteen osuus on pientä, tyhjennykset noin kerran kuukaudessa. Seurakunta on esittänyt toiveen hautaustoimistoille maatuivista kukkavihoista, koska näiden osuus sekajätteestä on huomattava. Joskus omaiset lajittelevat kukkavihoista pois metallilangat ja kahvan, mutta harvoin. Arkuista ja uurnista seurakunta on ottanut käyttöön maatuivien arkkujen/uurnien kriteerit.

14.1 Ympäristöselvitys sekä hoito-ohjeet ja koulutus/neuvonta

Seurakunnassa ei ole vielä tehty selvitystä hautausmaiden eläin- ja kasvilajeista. Linnuston ja eläinlajien kartoitus on aloitettu ja tavoitteena on jatkaa kartoitusta loppukesällä 2017 ja saada valmiiksi keväällä 2018. Kasvi- ja eläinlajien selvityksessä voitaisiin käyttää apuna Pieksämäen luonnonystäviä ja heidän asiantuntemustaan. Harkitsemme tarvitsemme apua. Hautojen ja hautausmaiden hoito- ohjeet ja toimintakäsikirja on laadittu 2010. Näissä hoito-ohjeissa on huomioitu ympäristöasiat laajalti (esim. jätehuolto). Nämä on tarkoitus päivittää loppusyksystä 2017. Nämä ohjeet voidaan esitellä kesätyöntekijöille joka keväisessä infossa.

14.2 Kulttuurihistoriallisten arvojen inventointi

Seurakunnan hautausmailla on tehty kulttuurihistoriallisesti merkittävien hautamuistomerkkien inventointi vuosina 1987- 1988 Hiekkapurossa ja Siilillä, sekä Jäppilässä 2005 ja Virtasalmella 2006. Hautamuistomerkit on kuvattu ja kirjattu niistä tiedot ylös. Materiaali on saatavana cd- romppuina tai kirjallisena tietona.

Lisäksi seurakunnan hautausmaista ja muistomerkeistä on julkaistu Pieksämäki-seuran toimesta vuonna 1983 kirja ”Kivet kertovat”. Sankarivainajista Vanhalla kirkolla on julkaistu kirja: Talvi- ja jatkosodan vainaja Pieksämäen kirkkomaassa. Pieksämäki-seuran julkaisu n:o 4. Sisälähetysseuran kirjapaino. 1992.

14.3 Luonnonvaraisen hoidon alueet ja luonnonmuistolehdot

Seurakunnalla on paljon luonnonvaraisen hoidon alueita, sekä niittymäisiä ja ketomaisia alueita. Pääasiallisesti hautausmaiden reuna- alueet sekä rantojen ja hautausmaiden väliset vyöhykkeet ovat luonnontilaisia. Kaavoitettua hauta- aluetta ei ennakoon nurmeteta vaan sen annetaan olla täysin luonnontilaista. Esimerkiksi Siililtä löytyy metsäisiä alueita vanhasta osasta ja siviilirekisteri alueelta. Monilla hautausmailla on myös luonnonnurmea rakennetun nurmen sijaan, lisäksi jotkin vanhat hautausmaa-alueet ovat hiekkapohjalla. Virtasalmen hautausmaalla on luonnontilaisia alueita, joita ei leikata säännöllisesti, vasta kukinnan jälkeen. Lohkoilla on laajoja kissankäpäläesiintymiä sekä muuta kuivien ketojen kasvillisuutta. Kartoitetaan tarkemmin myöhemmin.

Nuuvinniemeen 2000- luvun alussa tehty ympäristösuunnitelma painottaa luonnonvaraisia ja heinämäisiä kasveja. Leirikeskuksen alueesta on haluttu saada hyvin luonnonmukaisen oloinen. Leirikeskuksen lähellä on paljon luonnontilaista ulkoilumetsäksi suunniteltua aluetta. Uurnalehto Siilillä on myös hyvin luonnonmukaisesti hoidettua aluetta, mustikkavarpukasvillisuutta. Muistopolut menevät metsässä, johon voidaan laskea uurnia ja muistokivenä toimii luonnonkivet.

14.4 Perennat ja istutukset

Tällä hetkellä ryhmäkasvit ja kesäkukat tulevat Reentartarhalta, jolla on ympäristöjärjestelmä. Kesäkukkina on käytetty mm. Hopealehtiä, erilaisia Begonioita, Guineanliisoja, Ahkeraliisoja ja Verenpisaraa. Istutuksissa suositaan kotimaista lähituotantoa. Tarkoituksena on lisätä hoitohautojen vaihtoehtoihin monivuotiset perennat. Myös seurakunnan omiin istutuksiin on suunnitteilla lisätä monivuotisia kasveja, pensaita ja maanpeittokasveja, mikä vähentäisi kesäkukkien määrää.

Hautausmailla ja viheralueilla ei ole puunhoitosuunnitelmaa. Perennahoidoista kerrotaan asiakkaille ja perennahoidot ovat lisääntyneet, mutta asiakkaat eivät ymmärrä että perennan kauneus perustuu lehdistöön, eikä kukintaan, joka on yleensä heinä-elokuussa. Kerromme kyllä jätteiden vähenemisestä ja lannoitteiden ja muiden käytön vähenemisestä hautausmaalla, mutta nämä toimenpiteet eivät kovin paljon vielä ole auttaneet. Seurakunnassa on tarkoitus aloittaa perennojen ja pensaiden istutus kesäkukkien sijaan tämän syksyn 2017 aikana. Naarajärven srk-talon kukkaryhmä on muutettu jo pensasryhmäksi. Sankarihautojen kunnostuksen yhteydessä luovutaan ainakin osassa sankarihautoja kesäkukista, ne korvataan perennoilla ja matalilla maanpeittopensailta.

14.5 Kemikaalit, lannoitteet ja koneet

Rikkakasvien torjunnassa on otettu käyttöön mekaaninen torjunta käytävillä sekä istutuksissa. Kemikaaleja ei käytetä kuin tarvittaessa ja yleisesti ottaen on seurakunnan torjunta-aineiden tai muiden kemikaalien käyttö hyvin vähäistä. 2017 vuoden alusta on vaadittu kasvinsuojelututkiminto, seurakunnassa tutkimon on suorittanut srk-puutarhuri sekä vahtimestari. Kasvitautilien torjunnassa käytetään luonnonmukaisia torjunta-aineita. Ryhmäkasvivalinnoilla pyritään valitsemaan kestäviä lajikkeita kasvitautilien osalta. Maaleja ja liuottimia ei synny, sillä remontit ja korjaukset ovat yleensä ulkoistettuja. Lannoitteissa käytetään pääosin Biolanin luonnonmukaisia pitkävaikutteisia lannoitteita, myös kompostoitua hevosenlantaa on käytetty. Hoitohautoilla käytetään pitkävaikutteisia lannoitteita. Ne liukenevat hallitusti kasvien käyttöön. Hautoilla käytetään myös kastelukiteitä sisältävää lannoitetta.

Seurakunnan hautausmailla tarvittavat koneet on esitelty liikenneselvityksen yhteydessä. Koneissa on pääosin katalysaattorit. Suuremmissa ruohonleikkureissa löytyy myös ympäristömerkittyjä koneita. Vuonna 2017 on otettu käyttöön akkutrimmeri viimeistelyyn hautausmaalla. Käyttökokemuksen jälkeen litiumakulla toimivia koneita on tarkoitus ottaa käyttöön vuonna 2018. Akkujen kesto mietityttää. Polttoaineissa voimme siirtyä pienkonebensiineihin, jos talousarvioon saamme lisäystä. Öljyt ja muut koneista tulevat jätteet hoidetaan asianmukaisesti. Seurakunnalla käytetään myös paljon mekaanisia laitteita ja mekaanista työtä hautausmailla. Näin vältetään kemikaalien käytöltä esim. käytävien heinien poistossa.

14.6 Kasteluveden vähentäminen

Seurakunnalla ei ole sadetusautomaattia hautausmailla. Vettä pyritään käyttämään säästeliäästi. Kahdella suurella hautausmaalla Siilillä ja Vangasniemessä vesi otetaan suoraan järvestä, jolloin vältetään puhtaan vesijohtoveden käyttämisestä kukkien

kastelussa. Tämä on jo merkittävä puhtaan vesijohtoveden säästökeino. Kastelukiteet mullassa vähentävät kastelukierrosten määrää, koska kide sitoo itseensä vettä ja vapauttaa sen mullan kuivuessa. Käytetään kuivuutta kestävästä nurmikonkylvöseosta, joten uusia nurmikoita ei tarvitse kastella.

14.7 Kunnostukset ja muut toimenpiteet

Nuuvinniemen leirikeskusta ympäröivästä metsästä tehtiin metsänhoitosuunnitelma opinnäytetyönä ja siinä kartoitettiin varsinkin alueen puulajeja. Hautausmaiden kiviaitoja kunnostetaan säännöllisesti. Esimerkiksi Jäppilän kirkon remontin yhteydessä myös kiviaitoja kunnostettiin. Hautausmailla lisätään linnunpönttöjä ja opastetauluja, jotka valmistaa seurakunnan puutyöpiiri. Virtasalmen ja Jäppilän hautausmailla järjestetään siivoustalkoot keväällä ja syksyllä. Muillakin hautausmailla kokeiltiin 2015, mutta osallistujia ei juurikaan ollut. Hautausmaajuhlia on pidetty loppukesästä Hiekkapuron, Vangasniemen ja Siilin hautausmailla. Hautausmaakerrokset on tarkoitus aloittaa taas vuonna 2018 jos saadaan vetäjä.

Arkkualba on otettu käyttöön. Se on käsin tehty luonnonmateriaaleista. Arkkualban tarkoitus on, että arkku voi olla yksinkertainen eikä kukkalaitteita tarvita. Arkkujen laatuvaatimukset otettiin käyttöön vuoden 2017 alusta. Arkkujen ja uurnien tulee olla helposti maatuvia. Myös kukkalaitteiden toivomme olevan maatuvista materiaaleista tehtyjä. Hautausoimistoille tarvitaan lisää tietoa asiasta. Sankarihautausmaan kynttilät on vaihdettu lasisiin, joihin vaihdetaan kynttilät. Hautausmailla (Vangasniemeen ja Hiekkapuroon) on laitettu linnunpönttöjä.

14.8 Toimenpiteet ja tavoitteet

- Päivitetään diplomikauden alussa hautausmaiden kirjalliset hoito- ja ympäristöohjeet.
- Ympäristöohjeet esitellään aina kevät-infossa kesätyöntekijöille.
- Kasvi- ja eläinlajien kartoitus 2017-2018
- Hautausmailla ryhdytään järjestämään uudestaan opastettuja hautausmaakerroksia.
- Jätelajittelua tehostetaan edelleen ja opastusta/neuvontaa lisätään.
- Ympäristöystävällisempiin kynttilävaihtoehtoihin ja kynttiläjätteen asianmukaiseen poistoon kiinnitetään huomiota.
- Hoitohautojen istutuksissa vaihtoehtona monivuotiset perennat ja seurakunnan omissa istutuksissa suositaan monivuotisia kasveja.
- Akulla toimivia koneita otetaan lisää käyttöön vuonna 2018.

VASTUU: Seurakuntapuutarhuri

15 Leiri- ja kurssikeskukset

Seurakunnalla on kolme leirikeskusta, joista yksi on tällä hetkellä ympärivuotisessa käytössä. Virtasalmen leirisaari on käytössä vain kesäaikaan ja Jäppilän Syrjälammen leirikeskus on vuokrattu. Tällä hetkellä aktiivisin on siis Nuuvinniemen leirikeskus,

joka toimii leirien pääpitopaikkana. Nuuvinniemessä järjestetään tapahtumia (leirit, yksityiset vuokrat, saunaillat, virkistyspäivät, erilaiset tilaisuudet jne.) yli kahtenasatana päivänä vuodessa eli Nuuvinniemi on käytössä yli 60 % vuodesta. Nuuvinniemen käyttö on lisääntynyt viime vuosina Vangasharjun leirikeskukseen purkamisen myötä. Leirikeskusta on vuokrattu myös ulkopuolisille silloin kun seurakunnalla ei ole omaa toimintaa.

15.1 Ympäristöselvitys, jätehuolto ja jätevedet

Nuuvinniemi on luonnoltaan monipuolinen. Niemessä on runsaasti lintulajeja ja useita eri metsätyyppisiä. Metsäalueet pyritään pitämään monikäyttöisinä puisto- ja ulkoilumetsinä, missä maisema- ja luontoarvoja on korostettu. Niemen kärjessä on vapaaehtoisesti suojeltu lepikkokuvio. Lisäksi useita ranta-alueita on suojelun piirissä. Nuuvinniemen metsäalueesta on tehty maisemanhoito – ja virkistyspainotteinen suunnitelma opinnäytetyönä. Siinä kartoitettiin esim. alueen metsätyypit ja niiden tulevien vuosien hoitosuunnitelma. Siitä selviää, että alueen puusto alkaa olla iäkstä. Leirikeskukseen luontopolun läheisyydessä olevia puita ei saa kaataa, koska halutaan säilyttää niiden luontoarvo.

Leirikeskusten jätehuolto on selvitetty jätehuoltoselvityksen yhteydessä, joka on liitteenä 1. Lajittelumahdollisuuksia on parannettu, mutta voitaisiin edelleen parantaa. Nuuvinniemen leirikeskuksessa käymäläjätteet menevät umpikaivoon, josta ne käy tyhjentämässä paikallinen jätevesiyrittäjä. Saunojen harmaat vedet suodatetaan maahan, mistä ne suodattuvat lopulta järveen. Jätevedet käsitellään kuitenkin siten, ettei valumia vesistöihin synny. Leirikeskukset eivät sijaitse pohjavesialueilla. Nuuvinniemi sijaitsee Vangasjärven rannalla. Järveen on tehty kunnostussuunnitelmat ja sitä on kunnostettu mm. nuottaamalla. Järvi on kuitenkin edelleen lievästi rehevöitynyt.

15.2 Pesäpöntöt, luontopolut ja ympäristöohjeet

Nuuvinniemessä on rakennettu useita pesäpönttöjä eri lintulajeille. Esimerkiksi luontopolun yhteyteen rakennettiin telkän pönttö. Mikkelin Ammattikorkeakoulun Nikkarilan metsätalouden opiskelijoiden toteuttama luontopolku valmistui 2011 opaskyltteineen ja infotauluineen. Polkua voi käyttää eri tavoilla ja tietysti kohderyhmä huomioiden. Sen varrella on erikseen luontoon liittyvät taulut, joissa esitellään esim. niemessä kasvavia kasveja. Ja polku toimii myös hiljaisuuden polkuna, koska sen varrella on myös hiljaisuuden taulut, joiden äärellä voi hiljentyä luontoa kuunnellen. Esedu teki liikuntarajoitteisille myöhemmin lyhyemmän katetun polun, josta pääsee myös rantaan vaikka pyörätuolilla. Luontopolku otettiin heti aktiiviseen käyttöön ja siellä on järjestetty monia tapahtumia, kuten avajaiset, syyshämärän pyhiinvaelluksia, vaelluksia esim. rippi- ja perheleireillä, hiljaisuuden päiviä jne. Luontopolun infotaulut (sekä luonto-että hiljaisuuden polku) on tarkoitus päivittää vuosina 2017-2018.

15.3 Kuljetukset

Pieksämäen keskustasta on Nuuvinniemeen alle 10km:n matka. Kuljetukset leireille hoidetaan pääasiassa leiriläisten (vanhempien) omilla autoilla. Kimppakyytejä

suositellaan leirikirjeessä ja leireiltä poistuminen tapahtuu pääasiallisesti kimpapakyydeillä. Vangasharjun leirikeskuksen purkamisen jälkeen osa leireistä järjestetään muualla tai muissa seurakunnissa, jolloin kuljetus tapahtuu bussilla tai muulla yhteiskuljetuksella.

15.4 Toimenpiteet ja tavoitteet

- Jätehuoltoa tehostetaan mahdollistamalla useampien hyötyjätteiden keräys. Muovinkeräyksen mahdollisuutta mietitään.
- Nuuvinniemen luontopolun ja hiljaisuuden polun kyltit uusitaan ympäristötoimikunnan toimesta diplomikauden alussa

VASTUU: Emännät, leirien järjestäjät, seurakuntapuutarhuri, hallintopäällikkö

16 Metsänhoito

Pieksämäen seurakunnalla on metsää 1800 ha. Seurakunnan metsien hoidosta vastaa Kangasniemi-Pieksämäki Metsänhoitoyhdistys. Hoidossa noudatetaan metsälakia ja lain luettelemat erityisen tärkeät elinympäristöt on kartoitettu ja säästetty.

Luonnonsuojelulakien ja -ohjelmien mukaiset kohteet on kartoitettu ja suojeltu. Metsät on sertifioitu PEFC- järjestelmän mukaan.

16.1 Osallistuva metsäsuunnittelu

Seurakunnassa toteutettiin viimeksi osallistuvaa metsäsuunnittelua kun Kirkkoneuvosto teki metsäretken keväällä 2016 Partaharjun Matinmäkeen metsänhoitoyhdistyksen johtaja Ismo Kallion johdolla. Pieksämäen kaupunki ja luottamushenkilöt ovat myös mukana metsäsuunnittelussa. Metsänhoitoyhdistys Kangasniemi-Pieksämäki on tehnyt metsäsuunnitelman vuosille 2009-2018. Metsiä hoidetaan sen mukaisesti.

Suunnitelmassa on huomioitu metsälain 10§:n erityisen tärkeät elinympäristöt, sekä luonnonsuojelulain suojellut luontotyypit. Lisäksi kartoituksessa huomioidaan isojen petolintujen ja liito-oravien pesät (tiedot Metsäkeskukselta). Myös haukkojen ja pöllöjen pesäpuut sekä metsojen soidinalueet jne. on otettu suunnitelmassa huomioon. Virtasalmella esimerkiksi havaittiin hakkuun yhteydessä liito-oravia ja tästä johtuen hakkuu keskeytettiin heti. Laji merkittiin kaavaan ja hakkuut kiellettiin kyseiseltä alueelta. Uusi metsäsuunnitelma laaditaan vuosina 2017-2018.

16.2 Vastuuhenkilöiden koulutus

Metsänhoitoyhdistyksen henkilökunta on suorittanut Tikka- luonnonhoitotutkinnon, joka koskee juuri erityisen tärkeiden elinympäristöjen ja muiden luontokohteiden sekä kestävänsä metsänhoidon asiantuntemuksen lisäämistä. Lisäksi annetaan jatkuvaa täydennyskoulutusta myös yrittäjille ja metsureille. Seurakunnan metsiin etenkin Nuuvinniemessä on järjestetty mm. ala-asteille metsäaiheisia retkiä ja metsäsertifioinnissa nuorten ja lasten metsätietämyksen lisääminen ja ylläpito ovat tärkeässä asemassa.

16.3 Suojellut alueet, METSO-ohjelma, metsien ennallistaminen

Seurakunnalla on kaksi vapaaehtoisesti suojeltua aluetta. Partaharjussa (Suursuo) 16 ha ja Pöyhölässä Jalkalan tilan Törmän palsta (lehto) 15 ha. Lisäksi Matinmäen palstalla on 0,8 ha:n lähdekorpi pidetty luonnontilassa, Pieksänjärven ja Salvosen rannoista 21 ha on maisemametsää, Nuuvinniemen kärkiosa ja sen lepikkokuvio säilytetään luonnontilaisena sekä useita alueita on huomioitu ulkoilukäyttöä varten. METSO-kartoitus on tehty, mutta seurakunnan metsistä ei löytynyt sellaisia kohteita, jotka olisi voinut liittää METSO-ohjelmaan. Uusi METSO-kartoitus tehdään metsäsuunnitelman laatimisen yhteydessä. Myöskään perintömetsiä ei ole ilmoitettu Pieksämäen seurakunnan metsistä. Varsinaisia suokunnostus/ennallistamisalueita ei ole, mutta kunnostusojituksia ei ole juurikaan tehty. Jos ojitetaan, kohteet jätetään luonnontilaan tai ennallistetaan. Seurakunnan mailla on myös suojeltuja muinaisjäännöksiä, kuten asumuksien pohjia. Tällaiset alueet, kuten Siilinniemen kärki, merkitään metsänhoitosuunnitelmaan ja huomioidaan toimenpiteissä.

16.4 Kesähakkuiden lopettaminen, uhanalaisten lajien inventointi

Seurakunta voi halutessaan sopia kesähakkuiden lopettamisesta. Alkukesästä ei ole uudista mishakkuuta juurikaan tehty. Vuonna 2010 Pappilan tilalla tehtiin Innofor Oy:n kanssa kokeilu metsän uudistamisesta. Kuitenkin kesällä 2010 olleiden myrskyjen vuoksi kokeilua ei otettu sen kummemmin käyttöön. Jos sopivia kohteita löytyy tulevaisuudessa niin erirakenteista metsänhoitoa otetaan käyttöön. Suunnitteilla on kulutusta jos olosuhteet vain sallivat sen. Uhanalaisten lajien täydennysinventointi tehdään metsäsuunnitelman laatimisen yhteydessä.

16.5 Muut toimenpiteet

Oksa- ja latvusmassaa kerätään energiakäyttöön soveltuvilta kohteilta. Seurakunnan metsät ovat pääosin alueen metsästysseurojen vuokrauksessa. Suurimmat alueet seurakunnan metsistä on vuokrannut Surnuinjoen metsästysseura. Sopimus kattaa normaalin riistan (hirvi, jänis, metsäkanalinnut) lisäksi myös pienpedot (kettu, minkki, supi, näätä, mäyrä jne.). Metsästysseurat eivät saa metsästää seurakunnan kiinteistöjen, kuten leirikeskusten läheisyydessä. Seurakunnassa on pidetty useita vuosia metsästäjäiltoja ainakin Virtasalmella ja kantakaupungissa. Myös seurakunnan vaelluskerho on toiminut jo useita vuosia. Se tekee retkiä erilaisiin kohteisiin aktiivisesti, kesäisin viikoittain. Seurakunnan maalla Partaharjussa on esteetön luontopolku ja frisbeegolfrata, samoin Virtasalmen pururata ja frisbeegolfrata. Kaikille tarkoitettuja hiihtolatuja ja ulkoilijoiden taukopaikka Nuuvinjama on myös seurakunnan maalla.

16.6 Toimenpiteet ja tavoitteet

- Uusi metsäsuunnitelma laaditaan 2017-2018 (Kangasniemi-Pieksämäki metsänhoitoyhdistys). (Suojellut alueet merkitään, joilla esim.muinaisjäännöksiä)

VASTUU: Hallintopäällikkö, Kangasniemi-Pieksämäki metsänhoitoyhdistys

17.1 Liikenneselvitys

Syksyllä 2017 tehtiin kysely työmatkan ja työpisteiden välisestä liikkumisesta kaikille työntekijöille. Kyselyyn saatiin hyvä määrä vastauksia (41 54 työntekijästä vastasi). Työntekijät liikkuvat autolla, pyörällä, ja kävellen. Noin 22 % työntekijöistä kulkee aina tai lähes aina pyörällä tai kävellen töihin. Tämä on noussut vuodesta 2013 (silloin noin 15%).

34% vastaajilla on mahdollisuus valita, kuinka kulkee kodin ja työn välisen matkan. 39% tarjoaa kyydin toiselle tai kulkee toisen kyydissä kodin ja työpaikan välisen matkan harvoin, 17% muutamia kertoja kuukaudessa ja 7% viikottain. Melkein kaikkien työntekijöiden pitää liikkua virka- tai työpaikaltaan työasioissa ainakin joskus. Näillä matkoilla kimpapakyytejä harrastetaan useimmiten harvoin (63,4%) ja 24,4% muutamia kertoja kuukaudessa. Etätöillä voisi vähentää auton käyttöä 14%, seuraavaksi kimppakyydeillä ja suunnitelmallisuudella (12%). 31,7 % vastaajista sanoi että hänelle olisi hyötyä ja osallistuisi taloudellisen ajotavan kurssille.

Junaa ja linja- autoja tai kimppakyytiä käytetään retkissä sekä kokous- ja koulutusmatkoissa mahdollisuuksien mukaan (yli 50 km:n koulutusmahdollisuudet kimppakyydein). Rippikoululaiset kuljetetaan bussilla leirikeskuksesta kirkkoon. Pintalalaltaan laajassa seurakunnassa on pyritty järjestämään pääasiallisesti työpaikka asuinpaikan mukaan, ettei tarvitse ajaa töihin seurakunnan toiselta laidalta toiselle. On pyritty siihen, etteivät toiminnot ja logistiikka ole turhaan hajautettua.

Työmatkoja aiheutuu työalasta riippuen. Muutama kulkee näitä välejä pyörällä tai julkisilla. Etenkin seurakuntamestarit, erityisammattimiehet, seurakuntapuutarhuri, papit, lastenohjaajat, nuorisotyöntekijät ja emännät joutuvat liikkumaan paljon paikasta toiseen seurakunnan sisällä. Seurakunnan järjestämissä toiminnoissa, kuten saunailloissa, hyödynnetään yhteiskuljetusta. Seurakunnalla on muutama pyörä, mutta niiden käyttö on vähäistä.

Liikuntarajoitteisten liikkumisesteet on kartoitettu seurakunnassa aiemmin diakoniatyöntekijöiden toimesta sekä liikuntarajoitteiset ja esteettömyys on otettu huomioon seurakunnassa mm. ramppien, WC- korokkeiden ja INVA- vessojen avulla. Parannuksia on jonkun verran tehty.

Seurakunnassa tilaisuuksia järjestetään jokaisessa neljässä kirkossa, joten seurakuntalaiset pääsevät omiin vanhoihin kirkkoihinsa, eikä kaikkien tarvitse tulla esim. kantakaupunkiin. Lisäksi kokoukset järjestetään lähinnä kantakaupungissa.

Kevytliikenne ja pyöräilijät on huomioitu kattavasti. Kantakaupungista Naarajärvelle, Kontiopusuon ja Tahinniemeen on mahdollisuus käyttää bussia ja on hyvät kevyen liikenteen väylät. Kiinteistöistä löytyy sosiaalitytöt ja suihkut, sekä valtaosasta kiinteistöistä myös pyörätelineet. Katollisia/lukollisia pyörien säilytystiloja on osassa kiinteistöistä, kuten seurakuntakeskuksessa. Kaikille keskeisille kiinteistöille ja hautausmaille on rakennettu pyörätiet, jolloin saapuminen on turvallisempaa.

Parkkialueita on riittävästi. Kaikkiin kiinteistöihin on saatu lohkolämmittimet autoille. Esimerkiksi seurakuntakeskukseen on lisätty lämmitystolppia. Seurakunnan työntekijöille tarjotaan vuoden 2019 keväällä taloudellisen ajotavan kurssia. Viimeksi sen kävi 20% autoilevista työntekijöistä vuonna 2013.

17.2 Työkoneet hautausmailla

Seurakunnalla ei ole käytössä omia autoja. Työajot jokainen tekee omalla autollaan. Osassa koneissa käytetään dieselin sijasta Nesteen polttoöljyä sekä pienkoneissa Nesteen 98 oktaanista bensiiniä. Jossakin määrin on jo siirrytty käyttämään pienkonebensiiniä. Moottoriöljynä käytetään Sae 10w-30 täyssynteettistä, sekä pienkoneille tarkoitettuja konekohtaisia öljyjä. Koneiden huoltoväliä seurataan käyttötuntien ja huolto- ohjekirjan mukaan. Koneet huolletaan osittain itse (pienemmät huollot) ja osittain käytetään huoltokorjaamoiden palveluja. Käytännössä ajopäiväkirjaa täytetään harvemmin. Hautausmailla on ollut koekäytössä akkukäyttöisiä työkoneita kuten siimaleikkureita, lehtipuhaltimia sekä pensasleikkureita. Jäppilässä ja Hiekkapurossa on siirrytty käyttämään akkukäyttöisiä siimaleikkurita. Seuraavaksi on käsitelty seurakunnan koneisto:

Siilin hautausmaa:

Kubota B 1700 puutarhatraktori. Diesel polttoaine. Käyttöönottovuosi 1998.
Pienimuotoiset huollot tehdään itse, isommat tekee huoltoliike Kuusinen
Rautalammilta.kunto:hyvä
Kubota G23 Diesel polttoaine, Ajettava/keräävä ruohonleikkuri Kunto: hyvä
Stihl FS40 raivaussaha kaksitahtibensiini 98 Kunto: hyvä
Honda UMR435T siimaleikkuri valjailla, bensiini, 2016 Kunto: hyvä
Husqvarna245RX raivaussaha,2000,2-tahti,kunto:kohtalainen
Husqvarna LB146 ruohonleikkuri Bensiini 98, 2016 Kunto: hyvä
Husqvarna LB146 ruohonleikkuri Bensiini 98, 2017 Kunto :hyvä
Husqvarna 580 BTS reppupuhallin Kaksitahtibensiini 98, 2016 kunto: hyvä
Husqvarna 356BT reppupuhallin, 2-tahti, kunto:huono
Parkside PGK300 puutarhajyrsin, 2000, sähkö, kunto:kohtalainen

Hiekkapuron hautausmaa:

Avant 420 Puutarhatraktori, Diesel, 2017 Kunto: Hyvä, Huolto 50t välein.
Ympäristömerkki
Stiga Park 540 DPX Ajoleikkuri, Diesel,2016 Kunto: hyvä, Huolto 200t välein.
Husqvarna LB145 ruohonleikkuri, Bensiini 98, 2017 Kunto: Hyvä, Huolto 25t välein.
HUSqvarana LB145 ruohonleikkuri, Bensiini 98, 2016. Kunto: kohtalainen,Huolto 25 t välein
Stihl BR600 Reppupuhallin, Kaksitahtibensiini, 2016 Kunto: hyvä, Huolto 25t välein.
Stihl BR600 Reppupuhallin, Kaksitahtibensiini 98, 2010 Kunto: tyydyttävä
Husqvarna 24c Siimaleikkuri, Kaksitahtibensiini 98, 2006 Kunto: Huono, Huolto 25t välein.
Stihl FS38 siimaleikkuri, 2012, kaksitahtibensiini, kunto:hyvä
Stilh pensasleikkuri, kaksitahtibensiini 98, 2016 kunto: hyvä

Bosch ART26 Li siimaleikkuri, akkukäyttöinen, 2012 kunto: hyvä
Husqvarna akkutrimmeri 2 ah, 2017, akku, kunto:hyvä

Vangasniemen hautausmaa:

JCB 2cxe kauhakuormaaja, 2014, diesel, kunto:hyvä
MF-365 maataloustraktori, 1992, diesel, kunto:kohtalainen
Avant 420 puutarhatraktori, 2012, diesel, kunto:hyvä
Husqvarna LB146 pikkuleikkuri, 2016, bensa, kunto:hyvä
Klippo pikkuleikkuri, 2015, bensa, kunto:hyvä
Husqvarna pikkuleikkuri 10 kpl:TTA, bensa, kunto:romut
Stiga Park 540 dpx ajoleikkuri, 2015, diesel, kunto:hyvä
Walker ajoleikkuri, 2013, diesel, kunto:kohtalainen

Stihl BR 600 Lehtipuhallin. Kaksitahtibensiini, 2007 kunto: kohtalainen, huolto 25t välein.

Husqvarna 580BTS lehtipuhallin. Kaksitahtibensiini. 2016 kunto: hyvä, huolto 25 t välein

Stihl BR700 lehtipuhallin, 2017, 2-tahti, kunto:hyvä

Husqvarna 323 R Siimaleikkuri. Kaksitahtibensiini, 2005 Kunto: kohtalainen, huolto 25t välein.

Husqvarna 245 RX Raivaussaha. Kaksitahtitbenssiini, 2000 Kunto: hyvä, huolto 25t välein

Husqvarna 545 moottorisaha Kaksitahtibensiini, 2015 kunto: hyvä

Jäppilän hautausmaa:

Kubota 2550. Kauhakuormaaja.Diesel. 1990. Kunto: tyydyttävä, huolto 500t välein
Stiga Park Compact ajoleikkuri, Bensiini, 2015, Kunto: hyvä
Jonsered 2146M ruohonleikkuri, Bensiini 98, 2014 Kunto: kohtalainen
Jonsered GT2128 siimaleikkuri, Kaksitahtibensiini, 2014 Kunto: huono
Stihl BR600 reppupuhallin, Kaksitahtibensiini, 2005 kunto:kohtalainen
Stihl BR700 reppupuhallin.2017.2-tahti.kunto:hyvä
Stihl FS38 siimaleikkuri.2017.2-tahti.kunto:hyvä

Virtasalmen hautausmaa:

Haudankaivuu hoidetaan urakoitsijalla (Heikki Manninen)
Avant 220 Puutarhatraktori, Bensiini, vm,2009 Kunto: Hyvä, Huolto 50t välein.
Stiga Park pro 18 ajoleikkuri, 1992. kunto: huono. Huoltoväli noin 50-100h. Bensiini. ympäristömerkki)varakone
Stiga Park 540DPX ajoleikkuri, Diesel, 2016, Kunto: hyvä huoltoväli 50- 100 t. välein huoltokirjan mukaan
Klippo ruohonleikkuri, bensiini, 2015, Kunto:hyvä
Husqvarna 323 C Homelite siimaleikkurit 2 kpl, kaksitahtibensiini 98, Kunto:romu
Honda UMS 425(siimaleikkuri)2016,bensiini,kunto: hyvä
Husqvarna M145/158CC ruohonleikkuri, bensiini, 2008, Kunto: kohtalainen .Pappilassa

Stihl BR600 reppupuhallin, kaksitahtibensiini 98, 2012, Kunto:hyvä

Uusi kirkko:

Stiga Park Compact Ajoleikkuri, Bensiini, 2014 Kunto: Hyvä, Huolto 50t välein.(huoltokirjan mukaan)

Husqvarna 141B Reppupuhallin, kaksitahtibensiini, Kunto: Huono, Huolto 25t välein.

Stihl Br 600 Reppupuhallin, kaksitahtibensiini, 2008 Kunto: Huono, Huolto 25t välein. (varakone)2-tahti

Stihl BR700 reppupuhallin, kaksitahtibensiini, 2017, Kunto: Hyvä

Husqvarna 340 Moottorisaha, kaksitahtibensiini, 2005 Kunto: Hyvä, Huolto 25t välein.

Stihl FS38 siimaleikkuri, kaksitahtibensiini, 2016, Kunto: Hyvä

Black & Decker S3C25, pensasleikkuri, sähkökäyttöinen, Kunto: hyvä

Vanha kirkko:

Klippo ruohonleikkuri.2015.Bensiini.kunto:hyvä

Husqvarna ajoleikkuri. Rider 13 AVD. Bensiini 95e. 2006.Kunto:hyvä,huolto 200t välein

Husqvarna 322C siimaleikkuri.1999.2-tahti.kunto:huono

Naarajärven srk-talo:

Husqvarna 322, kaksitahti (2%). Työnnettävä leikkuri, kunto kohtuullinen.

17.3 Toimenpiteet ja tavoitteet

- Seurataan koneiden tietoja tarkemmin sekä kirjataan ylös huollot ja ajot.
- Huomioidaan ympäristöpuolet uusissa konehankinnoissa ja polttoaineen hankinnassa.
- Taloudellisen ajotavan kurssi esitellään keväällä 2018 ympäristöpäivässä. Yritetään innostaa mahdollisimman moni käymään se.
- Koulutuksessa ja tietoisuissa huomioidaan liikenteen vaikutukset ympäristöön ja ilmastonmuutokseen(ympäristöpäällikkö huhtikuussa 2018)
- Kimppakyytejä lisätään.
- Kävelyä ja pyöräilyä suositaan työmatkaliikenteessä ja etenkin lyhyillä matkoilla.
- Toimintojen ja kuljetusten logistiikkaa kehitetään, vältetään turhia ajoja.

VASTUU: hallintopäällikkö, srk-mestarit, erityisammattimiehet sekä muut autoa työssään tarvitsevat työntekijät.

18 Kooste neljän diplomivuoden aikana suoritettavista toimenpiteistä

Seuraavaksi on koottu tärkeimpiä toimenpiteitä, jotka ovat tavoitteena toteuttaa diplomikauden aikana. Muita pienempiä ympäristöohjelmassa esitettyjä toimenpiteitä voidaan harkita jätettäväksi seuraavaan diplomikauteen tai ensimmäisien vuosien toimenpiteitä seuraaviin vuosiin diplomikaudella, jos resurssit tai aika eivät tunnu riittävän.

VUOSI 1. (2018–2019)

- Hankintasääntö/ohjeistus→ ympäristönäkökohdat
- Ympäristökasvatussuunnitelman päivittäminen (jotta toimenpiteitä voidaan toteuttaa 2019-2020)
- Ympäristöasiat huomioidaan talous- ja toimintasuunnitelmassa
 - o Huomiointi ja raportointi työaloittain
- Hautausmaiden kirjalliset hoito- ohjeet ja ympäristöohjeet päivitetään
- Reilun kaupan viikon viettäminen
- Kartoitetaan tilanne ympäristöindikaattoreissa
- Jätehuollon tehostaminen, muovinkeräyksen harkinta
- Vaihtoehtoiset keinot muoviselle hautakentälle
- Seurataan säännöllisesti paperin, sähkön ja veden kulutusta ja energiansäästöön kiinnitetään huomiota
- Koulutusta (ympäristöpäivä huhtikuussa 2018, sähköpostilla tietoiskuja, retkillä ympäristöasiaa)
- Nuuvinniemen luontopolun kylttien päivitys

VUOSI 2. (2019- 2020)

- Ympäristökasvatussuunnitelma→Ympäristökasvatus painopisteenä
- Kartoitetaan, saadaanko ympäristöindikaattoreissa vaikutusta toimenpiteiden avulla
- Tapahtumia (tiedotus niistä)
 - o Energiansäästöviikko jne.
- Koulutusta, sähköpostilla tietoiskuja, retkillä ympäristöasiaa
- Muuta ohjelmaa tai toimenpiteitä, jos diplomivuoteen mahtuu

VUOSI 3. (2020- 2021)

- Energiakatselmuksen toteuttaminen (voidaan aloittaa jo aikaisemmin)
- Ympäristötapahtumat (tiedotus niistä)
- Indikaattoreiden tarkkailu
- Koulutusta, sähköpostilla tietoiskuja, retkillä ympäristöasiaa
- Muuta ohjelmaa tai toimenpiteitä, jos diplomivuoteen mahtuu

VUOSI 4. (2021-2022)

- Energiakatselmuksen toteuttaminen
- Ympäristötapahtumat
- Loppuarvio indikaattoreista, paljonko on parannettu jne.

- Koulutusta, sähköpostilla tietoiskuja, retkillä ympäristöasiaa
- Muuta ohjelmaa tai toimenpiteitä, jos diplomivuoteen mahtuu

Liitteet

LIITE 1

Jätteiden lajittelun kierrätyskatselmus seurakunnan toimipisteissä ja työtiloissa 2016.

SEURAKUNTAKESKUS, Keskuskatu 27

	BIOJÄTE	PAHVI	PAPERI	LASI	METALLI
ONGELMAJÄTE					
Nuorisotilat	ei	ei	ei	ei	puuttuu
Lapsi- ja nuorisotyön ah keittiö	Lapsityön tilat puuttuu		ah keittiö	ei	ah keittiö
toimistoissa paperit keittiö ah keittiö	Alahalli puuttuu		alahallin keittiö	ei	ei ah
kerätään pahvilaatikkoihin keittiöön!	biojätteen käyttöaste huono, selkeämmät ohjeet alahallin keittiöön!				
> voisiko saada oikeat	Alahallin keittiö		ok	ei	ei ok ok
kierrätysastiat?					
Seurakuntasalien keittiö		ok	ok	ok	ok ok
Kirkonmäen keittiö		merkinnät puuttuu, kaikki järjestettävä			
Henkilökunnan kahvio puuttuu		ok	ok	ei	ok ok
Taloustoimisto	henkilöstön kahvilassa lähin kierrätyspiste puuttuu				
Huom. Toimistoja ajatellen olisi hyvä puuttuu	Kirkkoherranvirasto		ei	ok	ok ei ei
selkiyttää, mihin kerätään pahvit? Ideaali olisi että ei puuttuu	Hautausmaatoimisto			ei	ei ok ei
jokaisen työntekijän olisi helppo lajitella puuttuu	Diakoniatoimisto		ei	ei	ok ei ei
kaikki kohtaamansa jäte.					
Muut toimisto- ja työtilat					
Tapulintupa:	ok biojäte, muille lasille, metallille ja pahville oma yksi yhteinen merkitty keräysastia				
Muuta huomioitavaa:	Siistijää huomautettava lajittelusta				

ongelmajäte: ehdotetaan yhteistä patterien yms. Muun pienen ongelmajätteen keräyspistettä esim. postilokeroiden viereen tms. Että olisi yksi paikka mihin kaikki

työntekijät voivat tuoda tyhjät patterit, tyhjät led-tuikut yms. Samoin voisi olla toinen alahallissa. Esim. vanha postilaatikko. Isommat/vuotavat ongelmajätteet

erikseen srkmestareille.

Kierrätysohjeet kaikkiin tiloihin, sekä ohjeeseen mistä löytyy lähin kierrätyspiste mihin viedä esim. lasi tai metalli (erilaiset ohjeet alahalliin/taloustoimistoon jne)

	BIOJÄTE	PAHVI	PAPERI	LASI	METALLI
ONGELMAJÄTE					
NAARAJÄRVEN SEURAKUNTATALO					

Keittiö kierrätysohje uusiksi puuttuu		ok	ok	ok	ok	ok
Muut tilat pikkukeittiöön lajitteluohje, biopussit?						

KONTIOPUISTON SEURAKUNTAKOTI

Keittiö hyvin ilmoitettu		EI	EI	EI	EI	EI
Muut tilat KANSI VAIPPAROSKIKSEEN						

VIRTASALMEN SEURAKUNTAKOTI

Keittiö	ok	ok	ok	ok	puuttuu	
Muut tilat		keittiöön paremmat ohjeet				

Leirisaari: ruosteromua pihalla, muistutus kierrätyksestä tehtävä vaikka paikalla vain sekajäte

ulkona ei roskista leirisaareissa, kuiviketta huussiin lisää

JÄPPILÄN SEURAKUNTATALO

Keittiö /roskakato yleiset kierrätysohjeet Muut tilat puuttuu		ok		ok	ok	puuttuu
---	--	----	--	----	----	---------

SUORANNANTIEN SEURAKUNTAKOTI

Keittiö kierrätysohjeet puuttuu puuttuu		Muut tilat		ok		ok	ok
---	--	------------	--	----	--	----	----

muistutus kompostista

NUUVINNIEMI

Katselmus pvm: kierrätysohje ok!	Keittiö Muut tilat	ok	ok	ok	ok	ok	puuttuu
	BIOJÄTE	PAHVI	PAPERI	LASI	METALLI		
ONGELMAJÄTE							
HAUTAUSMAAT							
Vangasniemi	ok	ei	ei	ok	ok	puuttuu, ledkynttilät!	
Hiekkapuro	ok	ei	ei	ok	ok	puuttuu, ledkynttilät!	
Siili	ok	ei	ei	ok	ok	puuttuu, ledkynttilät!	
Jäppilä	ok	ei	ok	ei	ei	puuttuu, ledkynttilät!	
Virtasalmi	ok	ei	ei	ei	ei	puuttuu, ledkynttilät!	

Muuta huomioitavaa:

Jäppilän hautausmaalla metalli ja pahvi viedään erikseen yleiseen kierrätyspisteeseen

Virtasalmella metalli sekajätteeseen - voisiko saada metallin keräyksen? Pahvi ja paperi yleisiin kierrätyspisteisiin

Hiekkapurossa ja Vankaalla pahvi ja paperi sekajätteeseen, samoin Siilillä.

Voisiko hautausmaille tuoda oman pahvin/paperin keräyspisteen, ja erityisammattimiehet/suntiot veisivät aika ajoin mennessään keräykseen, kuten Jäppilässä ja Virtasalmella?

KYSYMYS: KUINKA JÄRJESTETÄÄN PAHVIN JA PAPERIN KERÄYS TOIMIPISTEISSÄ, JOISSA SITÄ EI OLE ROSKAKATOKSESSA?

Kenen vastuulla on huolehtia että paperit ja pahvit tulevat kierrätetyksi/viedyksi kierrätykseen?

Kuinka jätteiden lajittelu voidaan hoitaa toimipisteissä, joissa mahdollisuutta lajitteluun ei ole seurakunnan puolesta?

Liite 2. Kierrätyskatselmuksen yhteenveto 2016
PIEKSÄMÄEN SEURAKUNTA / YMPÄRISTÖTOIMIKUNTA 2016

1. Katselmuksesta

Ympäristötoimikunta suoritti katselmuksen seurakunnan eri toimipisteissä 16.5. ja 20.6. 2016 tarkistaakseen millaiset mahdollisuudet jätteiden lajitteluun ja kierrättämiseen seurakunnan toimipisteissä on. Katselmuksen tavoitteena oli selvittää, kuinka asianmukaisesti kierrätys ja jätteiden lajittelu on järjestetty seurakunnan eri toimipisteissä ja työtiloissa, sekä ehdottaa mahdollisia korjaustoimenpiteitä.

Katselmuksessa kiinnitettiin huomiota siihen:

- minkä kaikkien jätteiden lajittelu toimipisteessä onnistuu
- miten hyvin kierrätysmerkinnät on esillä
- miten selkeää kokonaisuutena jätteenlajittelu on
- miten kierrätystä voisi parantaa
- tuleeko mieleen muita tilaan liittyviä ympäristön kannalta parempia muutoksia

Katselmukseen osallistui Pieksämäen seurakunnan ympäristötoimikunnasta seurakunnan työntekijät Kirsi Moilanen ja Vilma Poikolainen, sekä luottamushenkilö Anna-Liisa Väisänen.

Katselmukseen sisältyivät seuraavat toimipisteet:

- Keskuskadun seurakuntakeskus
- Naarajärven seurakuntatalo
- Kontiopusiston seurakuntakoti
- Virtasalmen seurakuntakoti
- Jäppilän seurakuntatalo
- Suorannan seurakuntakoti
- Nuuvinniemen leirikeskus
- Hautausmaat: Vangasniemen, Hiekkapuron, Siilin, Jäppilän ja Virtasalmen hautausmaat. Hautausmaiden osalta tarkasteltiin sitä, kuinka sekä henkilöstö että hautausmailla kävijät voivat kierrättää jätteensä.

Katselmuksen tarkemmat tulokset ohessa excel-kaaviossa.

2. Yhteenveto

Lähtökohtaisesti jokaisesta seurakunnan toimipisteestä löytyi jotain korjattavaa jätteenlajittelun saralla. **Parhaiten jätteenlajittelu onnistuu seurakunnan suurissa toimipisteissä seurakuntakeskuksessa keskuskadulla, Naarajärven seurakuntatalolla sekä Nuuvinniemen leirikeskuksessa.** Näissä kaikissa toimipisteissä onnistuu niin biojätteen, pahvin, paperin, lasin ja metallin kierrätys

roskakatoksessa. Toimipisteiden sisäisissä kierrätysohjeissa ja merkinnöissä oli kuitenkin korjattavaa erityisesti seurakuntakeskuksella, joka on iso talo ja jossa liikkuu paljon henkilöstöä .

Huonoimmat kierrätys- ja lajittelumahdollisuudet olivat kontiipuiston seurakuntakodilla, jossa roskakatoksessa on sekajätteen lajittelun lisäksi vain biojäte. **Virtasalmen ja Jäppilän seurakuntakodeilla ei ole pahvin ja paperin keräystä**, vaan seurakunta hoitaa sen niin, että suntiot vievät pahvit ja paperit erikseen yleisiin kierrätyspisteisiin. Tämä käytäntö ilmeisesti on ihan toimiva nykyhetkellä, mutta tulevaisuutta ajatellen seurakunta voisi harkita näiden lajittelun aloittamista kunnolla myös Jäppilässä ja Virtasalmella. Myöskään Virtasalmen leirisaarella ei ole minkäänlaista jätteiden lajittelumahdollisuutta.

Kaikissa seurakunnan toimipisteissä ongelmajätteen lajittelun merkinnät olivat epäselviä, ja jäi epäselväksi, minne ongelmajätteet toimitetaan. Tähän tulisi löytää jokin ratkaisu. Ongelmajätteet kuten tyhjat paristot varmasti lajitellaan, mutta heikkoa on se että niiden lajittelulle ei ole varsinaista omaa selkeää pistettä, joka olisi henkilöstön tiedossa.

Useassa toimipisteessä kierrätys- ja jätteidenlajitteluohjeet olisi katselmuksen perusteella uusittava. Jäteohjeet ja paikalliset toimipisteiden sisällä keittiöissä ja toimitiloissa olevat kierrätysastiat olisi uusittava. Esimerkiksi seurakuntakeskuksen nuorisotiloissa on oma pieni keittiö, mutta ei minkäänlaista jätteenlajittelumahdollisuutta. Lapsi- ja nuorisotyön tiloissa kierrätyspaperi kerätään pahvilaatikoihin. Kirkonmäen pienessä keittiössä ei ole selkeitä merkintöjä, kuinka keittiön käyttäjä pystyisi kierrättämään jätteensä, sillä jätemerkintöjä puuttuu. Katselmuksessa todettiin myös, että niin henkilöstöä kuin seurakuntalaisia tilojen käyttäjiä tulisi informoida paremmin lajittelumahdollisuuksista ja mm. siitä, että seurakunnalla on oma kompostori. Myös tilojen siistijöitä tulisi informoida lajittelun tärkeydestä.

Yleisesti ottaen Pieksämäen seurakunnalla on hyvin kirjavia käytäntöjä jätteiden lajittelun suhteen toimipisteissään. Kierrätysmerkinnät, kierrätysastiat sekä yleensä jätteiden lajittelun mahdollisuudet eroavat toisistaan toimipisteiden mukaan.

Hautausmailla Hiekkapurossa, Vangasniemessä sekä Siilin hautausmaalla lajittelu onnistuu biojätteen, lasin ja metallin osalta. Paperin, pahvin tai ongelmajätteen lajittelua ei ole. Hautausmaiden roskakatoksiin ongelmajätteen lajittelu olisi tärkeää, sillä ledkynttilät ovat yleistyneet viime vuosina. Roskakatoksiin olisi hyvä saada pisteet, joihin kävijät voivat jättää tyhjat ledkynttilät pattereineen.

3. Lopuksi

Pieksämäen seurakunnassa on harkinnassa ympäristödiplomin uusiminen lähivuosina. Diplomin kannalta olisi merkittävää, että niin henkilöstön kuin seurakunnan tiloissa vierailevien seurakuntalaisten mahdollisuudet jätteiden lajitteluun ja kierrättämiseen olisivat kattavat. Myös lajittelu- ja kierrätysmerkintöjen, lajitteluohjeiden sekä lajitteluastioiden yhdenmukaisuuteen tulisi kiinnittää huomiota, jotta lajittelu olisi mahdollisimman vaivatonta ja yksinkertaista. Seurakunnan kokoisessa organisaatiossa

jätteiden lajittelun ei tulisi olla työntekijän tai seurakuntalaisen oman aktiivisuuden, mielenkiinnon ja vaivannäön varassa, vaan seurakunnan tulisi tarjota työntekijöilleen ja seurakuntalaisilleen aito mahdollisuus noudattaa yleisiä jätteenlajittelusuosituksia seurakunnan toimipisteissä.

Kuvat

Kuva 1 Pieksämäen seurakunnan organisaatiokaavio. 5

Taulukot

Taulukko 1. Ympäristökasvatusta eri työaloilla.